



Universiteit Utrecht

**Educatie binnen jeugdsoaps?
Een receptieanalyse van SPANGAS bij kinderen**

BA eindwerkstuk – versie 2.0

Naam: Vera Vandenberghe

Studentnummer: 3760529

Docent: T. Verduyven

Jaargang: blok 2, 2015-2016

Inleverdatum: 17-02-2016

Aantal woorden: 7697

In opdracht van Universiteit Utrecht

Samenvatting

In dit onderzoek staat de betekenis van kinderen ten aanzien van educatie in de jeugdsoap SPANGAS centraal. Kinderen kijken volgens wetenschappelijke literatuur voornamelijk televisie om geëntertaind te worden. Daar staat tegenover dat uit onderzoek blijkt dat kijkers situaties uit soapseries vertalen naar hun eigen leven, waardoor deze soapseries ook een educatief karakter hebben. Naar aanleiding hiervan heb ik receptieonderzoek gedaan naar kijkers van SPANGAS, waarbij voornamelijk gekeken is in hoeverre kinderen betekenis geven aan de educatieve elementen binnen deze jeugdsoap. De hoofdvraag is daarom als volgt: Hoe geven kinderen betekenis aan educatieve elementen van de jeugdsoap SPANGAS? De theorie van *entertainment-education* illustreert dat als mediacontent educatie voorziet door middel van entertainment, identificatie met karakters belangrijk is. Daarnaast stellen eerdere receptieonderzoeken vast dat de referentie aan het eigen leven van belang is in het betekenisgevingsproces. Ik focus in dit onderzoek om deze reden voornamelijk op identificatie met de karakters en de koppeling met het eigen leven. Als casus heb ik een aflevering aan de respondenten laten zien die betrekking heeft op het toenemende smartphone-gebruik in de huidige maatschappij. Om de hoofdvraag te beantwoorden zijn er negen meisjes geïnterviewd, met een leeftijd van tien tot en met dertien jaar. Uit het onderzoek is gebleken dat de kinderen betekenis gaven aan educatieve elementen binnen SPANGAS. Zo gaven zij betekenis aan de setting van de serie, doordat ze konden zien hoe het er op een middelbare school aan toe ging. Daarnaast konden zij door middel van identificatie met de vrouwelijke karakters, de persoonlijkheid van deze karakters eigen proberen te maken. Tot slot werd het thema smartphones binnen deze aflevering aan hun eigen leven gekoppeld, doordat de respondenten onderhandelden over de oplossing die Django hiervoor verzonnen had. Gender bleek samenhang te vertonen met de gevonden resultaten, aangezien de kinderen in dit onderzoek enkel identificeerden met vrouwelijke karakters. Dit zijn tevens de twijfelende rolmodellen in het probleem van het toenemende smartphone-gebruik. Gezien het discussiepunt van deze aflevering, bleken de respondenten veelal hetzelfde te denken als de twijfelende rolmodellen. Zij erkennen dus dat ze het probleem terugzien in hun eigen leven en dat het problematisch is, maar geloven vaak niet dat de oplossing die SPANGAS schetst dusdanig realistisch is dat ze dat zelf terug gaan zien in hun eigen leven.

Inhoudsopgave

Voorwoord	4
1. Inleiding	5
2. Theoretisch kader	7
2.1. <i>Publieksonderzoek</i>	7
2.1.1 Receptieonderzoek	8
2.1.2 Receptieonderzoeken bij kinderen	8
2.2 <i>Entertainment-education</i>	9
2.2.1 Karakters als rolmodellen in EE-soaps	10
2.2.2 EE door identificatie met soapkarakters	10
2.2.3 EE-soapkarakters binnen SPANGAS	10
2.3 <i>Educatie voor kinderen middels referentie aan het eigen leven</i>	11
2.3.1 Referentie van soaps aan het eigen leven	11
2.3.2 Presentatie van de ‘self’ en identiteitsconstructie	12
3. Methode	14
3.1 <i>Casus aflevering SPANGAS (S9E31-35)</i>	14
3.1.1 Smartphones	14
3.1.2. SPANGAS en smartphonisation	16
3.2 <i>Viewing en semigestructureerde interviews</i>	17
3.3 <i>Steekproef en rekrutering</i>	18
3.3 <i>Gespreksgids en dataverwerking</i>	19
4. Resultaten	21
4.1 <i>De rol die SPANGAS inneemt in het leven van de kinderen</i>	21
4.2 <i>Navertellen van het verhaal</i>	22
4.3 <i>Identificatie met de karakters</i>	23
4.4 <i>Koppeling naar het eigen leven</i>	26
5. Conclusie	29
6. Discussie	30
Literatuurlijst	32
Bijlagen	37
<i>Bijlage I: SES van de respondenten</i>	37
<i>Bijlage II: Gespreksgids</i>	38
<i>Bijlage III: Voorbeeldtranscript Imke</i>	40

Voorwoord

In de zomer van 2016 dacht ik na over het onderwerp voor mijn eindwerkstuk. Mijn interesses tijdens de studie hebben altijd te maken gehad met films, televisie en jeugd. Film en televisie zijn een gebruikelijk onderwerp binnen de bachelor Communicatie- en Informatiewetenschappen aan de Universiteit Utrecht. Om mijn kennis te verbreden heb ik in het academische jaar 2013-2014 de minor ‘Jeugdculturen, Muziek en Media’ gevolgd. Mijn passie voor wetenschappelijk onderzoek naar jeugd in combinatie met media is tijdens deze minor vergroot, waarna ik besloot om in deze richting onderzoek te doen voor mijn afstudeerproject.

Ook de cursus ‘Media en Publiek,’ gevolgd in het academische jaar 2014-2015, was een grote inspiratiebron. In dit vak kwam ik voor het eerst in aanmerking met receptieonderzoek. Deze methode van wetenschappelijk onderzoek doen vind ik erg leuk en leerzaam. Receptieonderzoek wordt vaak gedaan in de vorm van interviews en focusgroepen. Tijdens het volgen van de cursus is gebleken dat dit een intensief proces is, dat veel tijd vergt. Een studiegenoot, Denise Berger, vertelde mij dat ze haar eindwerkstuk ging schrijven in hetzelfde blok als ik. Zij had ook ervaring met het afnemen van interviews en wilde onderzoek doen naar een televisieprogramma. Na enkele brainstormsessies hebben we gekozen om een receptieonderzoek naar SPANGAS te doen. Wij besloten om met de coördinatoren van de opleiding te mailen of het mogelijk was om het onderzoek samen uit te voeren. Zij gaven een akkoord, mits er twee losse eindwerkstukken ingeleverd zouden worden.

Ik wil voornamelijk onze scriptieleider Tom Vercruysse bedanken voor zijn altijd uitgebreide, snelle en heldere feedback. Daarnaast wil ik graag Clara Pafort-Overduin bedanken voor haar hulp bij het opzetten van het onderzoek. Met trots kan ik mededelen dat het gelukt is om dit intensieve onderzoek in tien weken tijd af te ronden. Ik heb veel geleerd tijdens dit proces en er met veel enthousiasme aan gewerkt.

Vera Vandenberghe, 22 januari 2016, te Utrecht.

1. Inleiding

SPANGAS is een soapserie van de NCRV en gaat over tien leerlingen op het Spangalis College.¹ Maatschappelijke thema's worden op een entertainende manier in de verhaallijnen verwerkt.² SPANGAS biedt daarmee educatie en entertainment op het gebied van maatschappelijke onderwerpen.³ De doelgroep bestaat volgens de makers uit kinderen met een leeftijd van negen tot en met dertien jaar.⁴ Volgens Livingstone zijn soapseries niet alleen ontwikkeld om te entertainen, maar ook om te informeren.⁵ De Block stelt tevens dat soaps een rol spelen bij het informeren over maatschappelijke en sociale onderwerpen.⁶ Zo presenteren soaps voor kinderen volgens haar vaak educatieve boodschappen.⁷ In de onderzoeken van Davies⁸ en DellaVigna en La Ferrara⁹ wordt echter gesteld dat kinderen voornamelijk televisie kijken om geëntertaint te worden en niet om iets te leren. Het is dus niet duidelijk of kinderen ook betekenis geven aan educatie binnen jeugdsoaps. Binnen dit kader bestudeer ik wat voor betekenissen kinderen verlenen aan educatie in de jeugdsoap SPANGAS.

De Block vindt dat 'gedramatiseerde' verhaallijnen in soaps een verkeerd beeld kunnen geven over goed en fout gedrag.¹⁰ Zij stelt hierover maatschappelijke bezorgdheid vast.¹¹ De receptie van de jeugdsoap SPANGAS is maatschappelijk relevant, aangezien De Block dus stelt dat er maatschappelijke bezorgdheid is over soaps en hun verhouding tot kinderen. Volgens Davies is het ook belangrijk te achterhalen wat voor betekenissen kinderen geven aan educatieve

¹ "Fan van Spangas," geraadpleegd op 29 september 2015, <http://spangas.ncrv.nl/help/ouders.php>.

² NCRV, Jaarverslag 2012, 19, geraadpleegd op 14 november 2015, https://www.ncrv.nl/data/files/attachment/jaarverslag_2012_site.pdf

³ "Spangas: opvoeding bij de publieke omroep," laatst gewijzigd op 22 april 2015, http://www.refdag.nl/nieuws/binnenland/spangas_opvoeding_bij_de_publieke_omroep_1_907137.

⁴ "Fan van Spangas."

⁵ Sonia M. Livingstone, "Why People Watch Soap Opera: An Analysis of the Explanations of British Viewers," *European Journal of Communication* 3:1 (1988): 55, geraadpleegd op 11 november 2015, doi: 10.1177/0267323188003001004.

⁶ Liesbeth de Block, "Entertainment Education and social change: Evaluating a children's soap opera in Kenya," *International Journal of Educational Development* 32 (2012): 609, geraadpleegd op 1 oktober 2015, doi: 10.1016/j.ijedudev.2011.09.005.

⁷ Ibidem.

⁸ Maire Messenger Davies, "Babes 'n' the Hood: Pre-school Television and its Audiences in the United States and Britain," in *In Front of the Children: Screen Entertainment and Young Audiences*, geëdit door Cary Bazalgette en David Buckingham (Londen: British Film Institute, 1995), 17.

⁹ Stefano DellaVigna en Eliana La Ferrara, "Economic and Social Impacts of the Media," *CEPR Discussion Paper* No. 10667 (2015): 1, geraadpleegd op 15 december 2015, doi: 10.3386/w21360.

¹⁰ De Block, "Entertainment Education and social change," 609.

¹¹ Ibidem.

kinderprogramma's, voornamelijk als deze gepresenteerd worden als entertainment.¹² Zij stelt daarom dat het relevant is om publieksonderzoek te doen naar deze kwestie.¹³ O'Shea geeft daarnaast in haar literatuurstudie aan dat er nog onvoldoende receptieanalyses bij kinderen zijn uitgevoerd.¹⁴ Dit onderzoek bestaat daarom uit een receptieanalyse bij kinderen naar een kinderprogramma dat educatie door middel van entertainment presenteert, met als hoofdvraag:

Hoe geven kinderen betekenis aan educatieve elementen van de jeugdsoap
SPANGAS?

Om antwoord te geven op de hoofdvraag, gebruik ik de theorie van *entertainment-education* (EE) als leidraad. EE wordt beschreven als het proces waarbij mediateksten educatie uitdragen in de vorm van entertainment.¹⁵ Hoewel eerder voornamelijk werd onderzocht in hoeverre EE effectief kan zijn in het overbrengen van een educatieve boodschap,¹⁶ wordt er in de laatste jaren steeds meer nadruk gelegd op wat kijkers over EE-content zeggen.¹⁷ Volgens Tufte is er tot nog toe “[...] very little contact between this body of reception analysis and E-E investigations.”¹⁸ Dit onderzoek levert hier een wetenschappelijke bijdrage aan.

In hoofdstuk twee licht ik de theorie van receptieonderzoek nader toe, zet ik de theorie over EE uiteen en beschrijf ik hoe kinderen zich volgens de literatuur kunnen verhouden tot soaps. Tevens bespreek ik in hoofdstuk twee de deelvragen die ik stel om de hoofdvraag te beantwoorden. In hoofdstuk drie zet ik de methode van semigestructureerde interviews uiteen, die ik gebruik om de onderzoeksvraag te beantwoorden. De resultaten beschrijf ik in hoofdstuk vier. Vervolgens geef ik in hoofdstuk vijf antwoord op de onderzoeksvraag. Tot slot staat hoofdstuk zes in het teken van een kritische reflectie op dit onderzoek.

¹² Messenger Davies, “Babes ‘n’ the Hood,” 17.

¹³ Ibidem.

¹⁴ Cathy O'Shea, “Let them speak: using reception analysis to understand children's relationship with fiction,” *Southern African Linguistics and Applied Language Studies* 32:2 (2015): 223-224, doi: 10.2989/16073614.2015.1061894.

¹⁵ Arvind Singhal en Everett M. Rogers, *Entertainment-Education: A communication strategy for social change* (Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Ass, 1999), 9.

¹⁶ Arvind Singhal en Everett M. Rogers, “A Theoretical Agenda for Entertainment-Education,” *Communication Theory* 12:2 (2002): 120, geraadpleegd op 11 november 2015, doi: 10.1111/j.1468-2885.2002.tb00262.x.

¹⁷ Arvind Singhal, Michael J. Cody, Everett M. Rogers en Miguel Sabido, *Entertainment-education and Social Change: History, Research, and Practice* (Mahwah, Lawrence Erlbaum Associates, 2004), 15.

¹⁸ Thomas Tufte, “Soap Opera's and Sense-Making: Mediations and Audience Ethnography,” in *Entertainment-education and Social Change: History, Research and Practice*, geëdit door Arvind Singhal et al. (Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates, 2004), 402.

2. Theoretisch kader

Allereerst zet ik de wetenschappelijke tradities in het publieksonderzoek uiteen, met nadruk op receptietheorie (2.1). Vervolgens beschrijf ik de theorie van *entertainment-education* (2.2). Daarna illustreer ik op wat voor manier kinderen zich kunnen verhouden tot educatie in soaps (2.3). Aan de hand van deze theorieën zijn de volgende deelvragen opgesteld: (1) Hoe vertellen kinderen het verhaal na? (2) Met welke karakters identificeren de kinderen zich? En (3) In hoeverre koppelen kinderen het verhaal en de karakters aan hun eigen leven? Aan het einde van iedere paragraaf licht ik de constructie per deelvraag toe.

2.1. Publieksonderzoek

Vroege communicatietheorieën gingen uit van een passief publiek dat op geen enkele manier invloed kon uitoefenen op de mediaboodschap. Voorbeelden hiervan zijn het *hypodermic syringe model of media* of het *two-step flow model*.¹⁹ Deze modellen ontvingen kritiek op het uitgangspunt dat publiek weerloos was ten opzichte van mediaboodschappen.²⁰ Katz werkte, naast enkele andere onderzoekers, de *uses and gratifications*-benadering uit. Hierin stond het idee centraal dat het publiek bepaalde media selecteert en gebruikt voor persoonlijke behoeftes.²¹ Deze benadering werd bekritiseerd vanwege de aanname dat kijkers altijd een reden hadden voor mediaconsumptie.²² Daarbij werden contextuele factoren, zoals iemands beschikbare tijd en interesses voor het gebruiken van media niet onderzocht.²³ Gelijktijdig ontstond de etnografische traditie van publieksonderzoek.²⁴ Kenmerkend in dit onderzoek is het langdurig bestuderen van de mediaconsumptie van kleine groepen mensen in hun natuurlijke omgeving.²⁵ De etnografische benadering zou echter te veel nadruk leggen op de invloed van de cultuur en etnografie van de kijkers in plaats van op de mediatekst.²⁶

¹⁹ Brett Mills en David M. Barlow, *Reading Media Theory: Thinkers, Approaches and Contexts* (Harlow, England: Pearson, 2012), 134.

²⁰ David Morley, *Television, Audiences and Cultural Studies* (London: Routledge, 1992), 47.

²¹ Denis McQuail, *Mass Communication Theory: An Introduction* (London: Sage Publications, 1994), 318.

²² Paul Hodkinson, *Media, Culture and Society: An Introduction* (London: Sage, 2011), 91.

²³ Morley, *Television, Audiences and Cultural Studies*, 47-48.

²⁴ Hodkinson, *Media, Culture and Society*, 100.

²⁵ Mills en Barlow, *Reading Media Theory*, 601.

²⁶ Hodkinson, *Media, Culture and Society*, 100.

2.1.1 Receptieonderzoek

De receptietheorie is pas later ontstaan binnen het publieksonderzoek. Binnen deze theorie wordt het publiek niet meer gezien als massa, maar als een groep individuen.²⁷ Receptietheorie gaat uit van twee aannames: het publiek is actief in het construeren van betekenissen en mediacontent staat open voor interpretatie.²⁸ Stuart Hall is pionier in deze gedachtegang.²⁹ Dit idee werkte hij uit in het *encoding/decoding*-model. Dit receptiemodel laat zien dat mediaproducten een bepaalde boodschap meegeven aan mediacontent (*encoding*), maar dat kijkers op drie verschillende manieren kunnen interpreteren (*decoding*). Zij kunnen de boodschap volledig aannemen, ermee in onderhandeling gaan of de boodschap volledig verwerpen.³⁰

Receptieanalyses worden echter bekritiseerd omdat onderzoekers een te grote rol zouden spelen in het categoriseren van publieksreacties.³¹ Zo toetst Morley in zijn receptieonderzoek naar NATIONWIDE het *encoding/decoding*-model,³² waarna hij erkent hoe lastig het is om de reacties op de manier van Hall te categoriseren.³³ Het is desondanks belangrijk de vraag te blijven stellen wat kijkers doen met culturele mediacontent.³⁴ In bovengenoemde onderzoeken ligt de focus voornamelijk op volwassenen, terwijl in dit onderzoek de receptie van kinderen centraal staat. De onderzoeken van Pasquier³⁵, Philo³⁶ en De Block³⁷ kunnen als voorbeeld dienen voor dit onderzoek en zet ik daarom uiteen in de volgende paragraaf.

2.1.2 Receptieonderzoeken bij kinderen

In 'Teen Series' Reception' stelt Pasquier vast dat tien- tot achttienjarigen series gebruiken, om achter hun eigen positie te komen ten opzichte van maatschappelijke thema's of morele waarden.³⁸ Volgens haar kijken kinderen tienerseries om alternatieve identiteiten te overwegen en om hierover te discussiëren met

²⁷ Marita Sturken en Lisa Cartwright, *Practices of Looking: An Introduction to Visual Culture* (New York: Oxford University Press, 2009), 75.

²⁸ Morley, *Television, Audiences and Cultural Studies*, 329.

²⁹ Stuart Hall, "Encoding/decoding," in *Culture, Media, Language: Working Papers in Cultural Studies, 1972-1979*, geëdit door Stuart Hall et al. (London: Routledge, 1980), 128.

³⁰ Idem, 130.

³¹ Hodkinson, *Media, Culture and Society*, 95.

³² Morley, *Television, Audiences and Cultural Studies*, 69.

³³ Idem, 126-127.

³⁴ Sturken en Cartwright, *Practices of Looking*, 75.

³⁵ Dominique Pasquier, "Teen Series Reception: Television, Audience and culture of Feelings," *Childhood* 3:3 (1996): 351-373, geraadpleegd op 24 november 2015, doi: 10.1177/0907568296003003004.

³⁶ Greg Philo, "Children and film/video/TV violence," in *Message Received: Glasgow Media Group Research 1993-1998*, geëdit door Greg Philo (New York: Taylor & Francis, 1999), 35-53.

³⁷ De Block, "Entertainment Education and social change, 608-614.

³⁸ Pasquier, "Teen Series Reception," 354.

leeftijdsgenoten.³⁹ Hieraan gerelateerd heeft Philo onderzoek gedaan naar hoe kinderen betekenis geven aan geweld in fictie, in de vorm van een receptieonderzoek naar PULP FICTION.⁴⁰ Hij concludeert dat media belangrijke middelen zijn voor de promotie en ontwikkeling van sociale waarden bij kinderen en dat karakters daarbij als rolmodellen dienen.⁴¹

De Block sluit zich aan bij de zojuist beschreven conclusie van Philo, in haar receptieonderzoek naar THE KNOW ZONE.⁴² In de interviews vraagt ze aan kinderen om het verhaal na te vertellen en onderzoekt ze in hoeverre de kinderen moralen van het programma weten te benoemen.⁴³ Philo noemt dit een *open-ended format*, waardoor volgens hem de interpretatie van het kind onderzocht kan worden.⁴⁴ Tufte beargumenteert ook dat het belangrijk is hoe het narratief van een mediatekst wordt toegeëigend door de kijkers.⁴⁵ In dit onderzoek luidt daarom de eerste deelvraag: (1) Hoe vertellen de kinderen het verhaal na? Het antwoord op deze vraag geeft weer wat voor interpretaties kinderen van het fragment van SPANGAS hebben en of zij uit zichzelf educatieve elementen benoemen. In de volgende paragraaf ga ik in op de theorie van *entertainment-education* en de manier waarop deze gebruikt wordt in dit onderzoek.

2.2 Entertainment-education

Singhal en Rogers beschrijven *entertainment-education* (EE) als het proces waarbij mediateksten boodschappen uitdragen die zowel entertainend als educatief zijn. Het publiek wordt hierdoor bekend gemaakt met een bepaald probleem dat terugkomt in de mediacontent. Op deze manier wordt geprobeerd het gedrag van de kijker te veranderen of om de kijker een andere houding te geven jegens de gecreëerde situatie.⁴⁶ Soapkarakters spelen hierin een grote rol, waar ik in de volgende paragrafen nader op in zal gaan.⁴⁷

³⁹ Ibidem.

⁴⁰ Philo, "Children and film/video/TV violence," 53.

⁴¹ Idem, 53.

⁴² De Block, "Entertainment Education and social change," 610.

⁴³ Idem, 612.

⁴⁴ Philo, "Children and film/video/TV violence," 38.

⁴⁵ Tufte, "Soap Opera's and Sense-Making," 411.

⁴⁶ Singhal en Rogers, *Entertainment-Education*, 9.

⁴⁷ Idem, 14.

2.2.1 Karakters als rolmodellen in EE-soaps

Sabido beargumenteert dat er altijd een complex probleem aanwezig moet zijn in EE-soaps. Volgens hem zijn er drie verschillende soorten karakters ten opzichte van het probleem: positieve, negatieve en twijfelende rolmodellen.⁴⁸ Een positief rolmodel is een karakter dat sociale waarden promoot welke de producenten voor ogen hebben. Een negatief rolmodel wordt gestraft als diegene sociaal ongewild gedrag vertoont.⁴⁹ Een twijfelend rolmodel maakt een ontwikkeling door waarbij deze ofwel een positief, ofwel een negatief rolmodel wordt.⁵⁰ Singhal en Rogers beweren daarnaast dat soaps met name geschikt zijn voor EE omdat ze een representatie laten zien van ‘goede’ rolmodellen versus ‘slechte’ rolmodellen. Zij kunnen sociaalwenselijk gedrag promoten of asociaalgedrag afkeuren.⁵¹

2.2.2 EE door identificatie met soapkarakters

Singhal en Rogers stellen dat EE het meest betekenisvol kan zijn, als er identificatie plaatsvindt met een van de karakters.⁵² Zij beschrijven identificatie als het proces waarbij een individu het gedrag of de persoonlijkheid van een model eigen probeert te maken.⁵³ Het publiek leert door af te kijken van de karakters, wat de gevolgen zijn van bepaald gedrag.⁵⁴ Zij beschrijven ook dat EE kan zorgen voor een soort disidentificatie, wat *resistance* genoemd wordt.⁵⁵ Een voorbeeld van deze zogenaamde weerstand ten opzichte van een EE-strategie is het *Archie-Bunker-effect*. Dit is de mate waarin een kijker zich identificeert met het negatieve rolmodel.⁵⁶

2.2.3 EE-soapkarakters binnen SPANGAS

SPANGAS heeft haar populariteit volgens het jaarverslag van de NCRV te danken aan de identificatie die kijkers hebben met de personages, verhaallijnen en thematiek.⁵⁷ De karakters in SPANGAS hebben volgens de makers een sterke persoonlijkheid

⁴⁸ Arvind Singhal et al, “Harnessing the potential of entertainment-education telenovelas,” *International Communication Gazette* (1993): 4, geraadpleegd op 11 november 2015, doi: 10.1177/001654929305100101.

⁴⁹ Idem, 5.

⁵⁰ Melissa Tully en Brian Ekdale, “The Team Online: Entertainment-Education, Social Media, and Concreated Messages,” *Television & New Media* 15:2 (2012): 142, geraadpleegd op 12 november 2015, doi: 10.1177/1527476412455952.

⁵¹ Singhal en Rogers, *Entertainment-Education*, 9.

⁵² Singhal en Rogers, “A Theoretical Agenda for Entertainment-Education,” 121.

⁵³ Singhal en Rogers, *Entertainment-Education*, 229.

⁵⁴ Singhal en Rogers, “A Theoretical Agenda for Entertainment-Education,” 121.

⁵⁵ Idem, 125.

⁵⁶ Singhal en Rogers, *Entertainment-Education*, 228.

⁵⁷ NCRV, Jaarverslag 2008, 18, geraadpleegd op 30 september 2015,

https://www.ncrv.nl/data/files/attachment/NCRV_jaarverslag08-print.pdf.

waarmee kinderen zich kunnen identificeren.⁵⁸ Volgens Singhal et al. zijn karakters rolmodellen die educatieve boodschappen kunnen uitdragen.⁵⁹ Mijn tweede deelvraag is dan ook: (2) Met welke karakters identificeren de kinderen zich? In de volgende paragraaf beschrijf ik op wat voor manier kinderen zich kunnen verhouden tot educatie in soaps.

2.3 Educatie voor kinderen middels referentie aan het eigen leven

Davies beargumenteert dat kinderen televisie kijken om geëntertand te worden. Zij is het dus niet eens met het idee dat kinderen televisie kijken om iets te leren.⁶⁰ DellaVigna en La Ferrara sluiten zich hierbij aan en beargumenteren zelfs dat kinderen niet eens aan die educatieve rol van televisie denken: “Children watch television for its fun value, not thinking of possible impacts on education.”⁶¹ Dat betekent niet dat kinderen niets leren van televisiekijken. Zo heeft De Block in haar onderzoek aangetoond dat soapseries voor kinderen informatie bieden over maatschappelijke thema’s. Zij kunnen educatieve boodschappen uitdragen die sociale veranderingen bewerkstelligen.⁶² Als kinderen volgens de theorie van Davies⁶³ en Dellavigna en La Ferrara⁶⁴ kijken voor entertainment, hoe verhouden ze zich dan ten opzichte van educatie binnen soaps? Uit onderzoek blijkt dat dit door middel van de referentie aan het eigen leven gebeurt, hetgeen ik in de volgende paragrafen nader zal toelichten.

2.3.1 Referentie van soaps aan het eigen leven

De Bruin heeft onderzoek gedaan naar de relatie tussen kinderen en de soap GOEDE TIJDEN, SLECHTE TIJDEN (GTST).⁶⁵ Hij heeft geanalyseerd of kinderen betekenissen gaven aan GTST op basis van de soap en haar verhaal, de referentie aan het eigen leven en op basis van genreconventies. Hij heeft geconcludeerd dat kinderen refereren naar hun eigen leven bij het kijken naar GTST. Zij kunnen aan de hand van de serie bepalen wat hun eigen idealen zijn, waarmee GTST betekenisvol is voor de

⁵⁸ “Fan van Spangas.”

⁵⁹ Singhal et al., “Harnessing the potential of entertainment-education telenovelas,” 3.

⁶⁰ Davies, “Babes ‘n’ the Hood,” 17.

⁶¹ DellaVigna en La Ferrara, “Economic and Social Impacts of the Media,” 1.

⁶² De Block, “Entertainment Education and social change,” 612.

⁶³ Davies, “Babes ‘n’ the Hood,” 17.

⁶⁴ DellaVigna en La Ferrara, “Economic and Social Impacts of the Media,” 1.

⁶⁵ Joost de Bruin, “Dutch Television Soap Opera, Ethnicity and Girls’ Interpretations,” *Gazette* 63:1 (2001): 42, geraadpleegd op 15 december 2015, doi: 10.1177/0016549201063001004.

respondenten in zijn onderzoek.⁶⁶ Buckingham sluit zich aan bij deze gedachtegang en stelt dat jonge kijkers “[...] actively seek to construct their relationship with the programme on their own terms.”⁶⁷ Daarnaast concludeert Buckingham dat kijkers aan de ene kant spreken over de betrokkenheid bij de fictie die zij doormaken, en aan de andere kant spreken over hoe ze op een kritische manier afstand weten te houden van de fictie.⁶⁸

Uit receptieonderzoeken komt vaker naar voren dat er frictie bestaat bij kijkers tussen afstand houden van soaps en betrokken raken bij soaps. Zo maken Liebes en Katz in hun onderzoek naar de soapserie DALLAS onderscheid tussen referentiële en kritische antwoorden die de respondenten op vragen over DALLAS gaven. Referentiële antwoorden zijn reacties waarbij de respondenten vergelijkingen maken met hun eigen leven.⁶⁹ Kritische antwoorden hebben betrekking op genreconventies van de soaps. Bijvoorbeeld over de acteervaardigheden van de personages, waarbij de kijkers dus verder keken dan alleen de soap als mediaconstruct.⁷⁰ In hun onderzoek staat interculturele diversiteit centraal, hetgeen in dit onderzoek geen rol speelt. Ik analyseer wel in hoeverre kinderen soaps refereren aan hun eigen leven en in hoeverre ze kritisch zijn over mediacontent, met als casus de jeugdsoap SPANGAS. De Bruin stelt tevens dat kinderen door middel van het geven van referentiële antwoorden, een eigen identiteit construeren.⁷¹ Dit zal ik in de volgende paragraaf nader toelichten.

2.3.2 Presentatie van de ‘self’ en identiteitsconstructie

De Bruin stelt in een ander onderzoek naar GTST, dat twaalf- tot achttienjarigen op drie verschillende manieren identiteit construeren.⁷² Deze manieren noemt hij deconstructie, associatie en moralisatie.⁷³ Deconstructie refereert aan kijkers die verder kijken dan alleen de realiteit van de soap. Associatie betreft het spreken over karakters waarbij de realiteit die door de soap wordt gerepresenteerd geaccepteerd wordt. Moralisatie heeft betrekking op antwoorden die beladen zijn met morele

⁶⁶ Idem, 52.

⁶⁷ David Buckingham, *Public Secrets: EastEnders and its Audience* (London: BFI, 1987), 154.

⁶⁸ Idem, 165.

⁶⁹ Tamar Liebes en Elihu Katz, *The Export of Meaning: Cross-Cultural Readings of Dallas* (New York: Oxford University, 1990), 100.

⁷⁰ Idem, 114.

⁷¹ Joost de Bruin, “Young Soap Opera Viewers and Performances of Self,” *Particip@tions* 5:2 (2008): 6, geraadpleegd op 8 januari 2016, URL: http://www.participations.org/Volume%205/Issue%202/5_02_debruin.htm.

⁷² Idem, 11.

⁷³ Ibidem.

oordelen over wat er gebeurt in de soap.⁷⁴ Deze verschillende manieren van antwoorden hebben een relatie tot identiteitsconstructie. Zo construeren zij respectievelijk een ‘*smart self*’, een ‘*sensitive self*’ en een ‘*moral self*.’⁷⁵ Kinderen proberen in zijn focusgroepen een bepaalde positie van zichzelf neer te zetten ten opzichte van elkaar, waarbij ze indruk op elkaar willen maken.⁷⁶ Zij willen echter vaak niet toegeven dat ze naar soaps kijken. Volgens Livingstone en Lunt bestaat er dan ook een stigma op het toegeven dat je naar soaps kijkt.⁷⁷ Daarnaast stelt de Bruin dat dit stigma voornamelijk betrekking heeft op jongens.⁷⁸ Daar kom ik in de methode op terug.

Kelley, Buckinham en Davies hebben ook kinderen bevraagd naar hun ervaring met soaps en onderzocht hoe zij daar identiteiten door kunnen ontwikkelen.⁷⁹ De kinderen construeerden in hun onderzoek een eigen identiteit op basis van karakters uit de soaps. Zij koppelden door het kijken van soaps ideeën over het adolescentie en volwassen leven aan hun eigen leven.⁸⁰ Een van de kinderen benoemde zelfs expliciet dat soaps voor haar daarom een educatieve rol hebben.⁸¹ Het onderzoek van Pasquier⁸² liet al eerder zien dat kinderen door middel van identificatie met de karakters, de koppeling met het eigen leven maken. Tevens kwam die koppeling met het eigen leven terug in het onderzoek van De Block.⁸³ Er lijkt een verband te bestaan tussen de referentie die kijkers aan hun eigen leven maken en de educatieve boodschap in soapseries. Die koppeling aan het eigen leven is om deze reden een belangrijke focus van dit onderzoek. De laatste deelvraag luidt daarom: (3) In hoeverre koppelen de kinderen het verhaal en de karakters aan hun eigen leven? In het volgende hoofdstuk zet ik uiteen hoe ik antwoord ga geven op de deelvragen en de hoofdvraag.

⁷⁴ Ibidem.

⁷⁵ Ibidem.

⁷⁶ Idem, 10.

⁷⁷ Sonia Livingstone en Peter Lunt, *Talk on Television: Audience Participation and Public Debate* (Londen en New York: Routledge, 1994), 83.

⁷⁸ De Bruin, “Young Soap Opera Viewers,” 8.

⁷⁹ Peter Kelley, David Buckingham en Hannah Davies, “Talking Dirty: Children, Sexual knowledge and Television,” *Childhood* 6:2 (1999): 232, geraadpleegd op 15 december 2015, doi: 10.1177/0907568299006002005.

⁸⁰ Idem, 234.

⁸¹ Idem, 235.

⁸² Pasquier, “Teen Series Reception,” 354.

⁸³ De Block, “Entertainment Education and social change,” 612.

3. Methode

Bij receptieonderzoek wordt vaak gebruik gemaakt van de interviewtechniek om zo respondenten zelf aan het woord te laten.⁸⁴ Volgens Shrøder et al. is het interview een “[...] vehicle for bringing forward the media-induced meanings of the informants’ lifeworld.”⁸⁵ In de volgende paragraaf beschrijf ik eerst de casus (3.1), daarna zet ik de techniek van semigestructureerde interviews en *viewing* uiteen (3.2), vervolgens bespreek ik de respondenten en de werving daarvan (3.3) en tot slot beschrijf ik de gespreksgids en dataverwerking (3.4).

3.1 Casus aflevering SPANGAS (S9E31-35)⁸⁶

Voorafgaand aan de interviews laat ik de aflevering van SPANGAS zien, die op 18 oktober 2015 is uitgezonden op televisie. Deze aflevering wil het gebruik van smartphones⁸⁷ bespreekbaar maken.⁸⁸ Er is voor deze aflevering gekozen, omdat het onderwerp smartphones zich in de leefwereld van kinderen bevindt (cf. infra, p. 15) en omdat het een neutraal en toegankelijk onderwerp is. Het is daardoor mogelijk dat de kinderen gemakkelijker antwoord geven op de vragen, doordat er wellicht geen taboe hangt op dit onderwerp. Allereerst zal ik de rol van smartphones in de huidige maatschappij kort schetsen (3.1.1), om vervolgens te laten zien hoe dit thema gepresenteerd wordt in de aflevering van SPANGAS (3.1.2.).

3.1.1 Smartphones

Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) stelt dat in 2014 het gebruik van smartphones en mobiel internet onder de Nederlandse bevolking sterk is toegenomen ten opzichte van 2005.⁸⁹ De constante aanwezigheid en het gebruik van smartphones wordt door Dąbrowska en Gutkowska *smartphonisation* genoemd, een term die zij

⁸⁴ Mills en Barlow, *Reading Media Theory*, 600.

⁸⁵ Kim Christian Schrøder, Kirsten Drotner, Stephen Kline en Catherine Murray, *Researching Audiences* (London: Arnold, 2003), 143.

⁸⁶ Iedere losse aflevering duurt tien minuten en elke doordeweekse dag wordt één losse aflevering getoond. Op zaterdagen en zondagen worden die vijf losse afleveringen als één aflevering afgespeeld op televisie. In dit onderzoek is de weekaflevering van 18 oktober 2015 getoond aan de respondenten, bestaande uit aflevering 31 tot en met 35 uit seizoen negen.

⁸⁷ “Mobiële telefoon met mogelijkheden die overeenkomen met die van een computer,” geciteerd uit het Nederlands Woordenboek, geraadpleegd op 28 november 2015, <http://www.woorden.org/woord/smartphone>.

⁸⁸ “Weekoverzicht SpangaS,” 18 oktober 2015, http://www.npo.nl/weekoverzicht-spangas/18-10-2015/KN_1672996.

⁸⁹ “CBS: Tablet verdringt bord van schoot,” geraadpleegd op 24 november 2015, <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/vrije-tijd-cultuur/publicaties/artikelen/archief/2015/tablet-verdringt-bord-van-schoot.htm>.

adapteren van een Pools rapport over smartphones in Polen.⁹⁰ Kasesniemi en Rautiainen komen in hun onderzoek tot de conclusie dat dit onderwerp vaak met minachting wordt besproken in de massamedia.⁹¹ Harmon en Mazmanian zien ook negatieve connotaties over het thema terugkomen in media. Dit gaat met name over individuen die constant op hun mobiele telefoon kijken, terwijl zij in gesprek zijn met anderen.⁹² Dit wordt ook wel *phubbing* genoemd.⁹³ Ook in Nederland wordt dit onderwerp besproken. Zo vindt driekwart van de lezers van *Quest* het ongehoord gedrag.⁹⁴ Deze voorbeelden illustreren dat mensen verschillend, dan wel negatief kunnen denken over het gebruik van smartphones.

Tegenwoordig heeft 75 procent van de twaalf- tot zeventienjarigen een smartphone, volgens een rapport van de American Academy of Pediatrics. Zij gebruiken hun telefoon volgens hen voornamelijk om tekstberichten naar vrienden te sturen en voor het gebruik van social media.⁹⁵ Sprangler en Skovira beargumenteren tevens dat er een toenemend gebruik bestaat van internet en sociale media onder jongeren.⁹⁶ Turkle stipt de nieuwe digitale cultuur aan als het leven van “alone together.”⁹⁷ Zij bedoelt daarmee dat jongeren opgroeien in een wereld van technologie. Die jongeren leven zowel direct naast elkaar met de mogelijkheid van de communicatietechnologieën, als compleet langs elkaar heen, doordat ze die technologieën vaak afgezonderd van elkaar gebruiken.⁹⁸ Jongeren hebben volgens deze onderzoeken veel te maken met smartphones, waardoor het zich in hun

⁹⁰ Anna Dabrowska en Krystyna Gutwoska, “Collaborative Consumption As a New Trend of Sustainable Consumption,” *Oeconomio* 14:2 (2015): 41, URL: https://scholar-google-com.proxy.library.uu.nl/scholar?hl=en&q=Collaborative+Consumption+As+a+New+Trend+of+Sustainable+Consumption%2C&btnG=&as_sdt=1%2C5&as_sdtp=

⁹¹ Eija-Liisa Kasesniemi en Pirjo Rautiainen, “Mobile Culture of Children and Teenagers in Finland,” in *Perpetual Contact Mobile Communicatie, Private Talk, Public Performance*, geëdit door James E Katz en Mark Aakhus (Cambridge: Cambridge University Press, 2002), 190.

⁹² Ellie Harmon en Melissa Mazmanian, “Stories of the Smartphone in Everyday Discourse: Conflict, Tension & Instability,” *CHI '13 Proceedings of the SIGCHI Conference on Human Factors in Computing Systems* (2013): 1051, geraadpleegd op 25 november 2015, doi: 10.1145/2470654.2466134.

⁹³ Engin Karadag et al., “Determinants of phubbing, which is the sum of many virtual addictions: A structural equation model,” *Journal of Behavioral Addictions* 4:2 (2015): 60, geraadpleegd op 27 november 2015, doi: 10.1556/2006.4.2015.005.

⁹⁴ “In gezelschap hoor je niet je smartpone te bekijken,” laatst gewijzigd op 18 mei 2012, <http://www.quest.nl/artikel/in-gezelschap-hoor-je-niet-je-smartphone-te-bekijken>.

⁹⁵ American Academics of Pediatrics, “Children, Adolescents, and the Media,” *Pediatrics* 132:5 (2013): 959, geraadpleegd op 18 januari 2015, doi: 10.1542/peds.2013-2656.

⁹⁶ Scott C. Spangler en Robert J. Skovira, “Digital natives and mobile technology addiction,” *Issues in Information Systems* 16:1 (2015): 28, geraadpleegd op 18 januari 2015, URL: http://www.iacis.org/iis/2015/1_iis_2015_1-6.pdf.

⁹⁷ Sherry Turkle, *Alone Together: why we expect more from technology and less from each other* (New York: Basic Books, 2011), 16-17.

⁹⁸ Idem, 17.

leefwereld bevindt. In het volgende hoofdstuk ga ik nader in op hoe *smartphonisation* terug te zien is in SPANGAS.

3.1.2. SPANGAS en smartphonisation

De geanalyseerde aflevering gaat over verschillende thema's, waarbij het hoofdthema over smartphones gaat.⁹⁹ In deze aflevering van SPANGAS¹⁰⁰ worden zowel positieve als negatieve situaties worden geschetst over smartphones. In de les van Miss Madge, lerares Engels, zit Renée via haar smartphone te praten met Abel, twee scholieren van het Spangalis college. De andere kinderen in de klas zitten ook met hun mobiel te spelen. Miss Madge stelt dan de regel in dat alle telefoons opgeborgen worden tijdens de les.¹⁰¹ Er wordt hier een negatieve situatie geschetst, waarbij alle leerlingen op hun telefoon aan het kijken zijn tijdens de les. Er zijn echter geen karakters die de gehele aflevering consequent negatief gedrag vertonen ten opzichte van het thema, waardoor er geen duidelijke negatieve rolmodellen zijn aan te wijzen. Django, scholier van het Spangalis College, valt het ook op dat iedereen in het klaslokaal zijn smartphone gebruikt. Hij zegt daarover: "Dit is toch niet normaal. Iedereen zit aan z'n mobieltje vastgeplakt. Ze praten niet eens meer met elkaar."¹⁰² Hij brengt Miss Madge, die zich hierbij aansluit, onbewust op het idee om een verbod in te stellen op internet en telefoons.¹⁰³

De meeste karakters zijn niet tevreden met de regel die Miss Madge heeft ingesteld. Zo ook de vrienden van Django niet. Shirley bijvoorbeeld, zegt dat ze zonder internet net zo goed dood kan zijn.¹⁰⁴ Django verzint vervolgens een soort detectivespel om zijn vrienden in te laten zien dat er meer bestaat dan de hele dag op je smartphone kijken. Als ze het mysterie hebben opgelost zegt Django: "Dit was toch veel leuker dan naar al die mobieltjes staren?"¹⁰⁵ Django is daarmee het positieve rolmodel. De vrienden van Django zijn echter twijfelende rolmodellen. In eerste instantie zijn ze niet blij met het afschaffen van internet en smartphones op het

⁹⁹ De verhaallijnen naast het thema over smartphones zijn als volgt: Abel probeert dieren die naar die slachterij moeten te redden; de ouders van Tinco en Shirley liggen in een scheiding, Juliëtte probeert haar donovader te vinden, Wieteke helpt haar daarbij en Bodil denkt dat ze de emoties van andere mensen aan kan voelen.

¹⁰⁰ SPANGAS is een Nederlandse jeugdserie. Het gaat over de middelbare scholieren Tinco, Juliëtte, Abel, Wieteke, Eman, Bodil, Renée, Lef, Shirley en Django op hun school het Spangalis College.

¹⁰¹ Miss Madge in SpangaS. "Weekoverzicht SpangaS," 08:37, 18 oktober 2015, http://www.npo.nl/weekoverzicht-spangas/18-10-2015/KN_1672996.

¹⁰² Django in SpangaS. "Weekoverzicht SpangaS," 17:16, 18 oktober 2015, bekeken op 22 oktober 2015, http://www.npo.nl/weekoverzicht-spangas/18-10-2015/KN_1672996.

¹⁰³ Idem, 23:16.

¹⁰⁴ Shirley in SpangaS. "Weekoverzicht SpangaS," 26:20, 18 oktober 2015, http://www.npo.nl/weekoverzicht-spangas/18-10-2015/KN_1672996.

¹⁰⁵ Django in SpangaS. "Weekoverzicht SpangaS," 50:45.

Spangalis College. Uiteindelijk vinden ze het spel van Django leuk en worden zij overgehaald om de gedachtegang van Django over te nemen. In deze aflevering komt naar voren dat SPANGAS op een entertainende manier educatie over het gebruik van smartphones uitdraagt.

3.2 Viewing en semigestructureerde interviews

In dit onderzoek heb ik gekozen voor het houden van interviews, omdat deze techniek gericht is op de rol van mensen in het waarderen van media-uitingen.¹⁰⁶ Middels interviews kunnen de gedachtegangen van de respondent over media-uitingen onderzocht worden.¹⁰⁷ Bij semigestructureerde interviews staan de belangrijkste vragen vast.¹⁰⁸ Daarnaast bestaat de mogelijkheid vragen op te stellen, die naar aanleiding van bepaalde antwoorden van de respondent gesteld kunnen worden (*probing*).¹⁰⁹ De onderzoeker mag daarbij afwijken van de vraagvolgorde en formulering, om de dynamiek van het interview niet te verstoren.¹¹⁰ Ik kies voor deze techniek, zodat ik mijn vraagvolgorde kan baseren op wat de kinderen uit zichzelf vertellen.¹¹¹ Het is echter van belang dat alle vragen van de gespreksgids aan bod komen, zodat het thema smartphones in ieder geval besproken wordt. De vragen zijn daarbij zo open en niet-sturend mogelijk opgesteld, om een zo nauwkeurig mogelijk beeld te krijgen hoe kinderen betekenissen geven aan het programma.¹¹²

De interviews beginnen met *small talk*, een introductie en een aantal vragen over algemeen kijkgedrag. *Small talk* is van belang om de kinderen op hun gemak te stellen, zodat ze gemakkelijker de vragen beantwoorden die later aan bod komen.¹¹³ Vervolgens laat ik de zojuist besproken weekaflevering zien (*viewing*). Ik kies daarbij voor deze techniek, omdat de aflevering al enige tijd geleden op televisie kwam. Ik kan er daarom niet vanuit gaan dat de kinderen dit hebben gezien. Daarna voer ik een gesprek met hen over deze aflevering, naar aanleiding van de vragen en topics in de gespreksgids. Gemiddeld duurt het interviewen ongeveer 25 minuten per respondent.

¹⁰⁶ Dirk Benjamin Baarda, *Basisboek kwalitatief onderzoek. Handleiding voor het uitvoeren van kwalitatief onderzoek* (Noordhoff Uitgevers: Groningen/Houten, 2013), 150.

¹⁰⁷ Schröder et al., *Researching Audiences*, 143.

¹⁰⁸ Kjartan Ólafsson et al, "How to research children and online technologies? Frequently asked questions and best practice," *The London School of Economics and Political Science* (2013): 13, geraadpleegd op 15 december 2015, URL: <http://www.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/BestPracticeGuide/FAQ/FAQsReport.pdf>.

¹⁰⁹ Ibidem.

¹¹⁰ Baarda, *Basisboek kwalitatief onderzoek*, 150.

¹¹¹ Deze techniek is goedgekeurd door en besproken met de begeleider Tom Vercruyse.

¹¹² Baarda, *Basisboek kwalitatief onderzoek*, 152.

¹¹³ Ólafsson et al., "How to research children and online technologies?," 45.

De interviews worden ten behoeve van de analyse opgenomen en getranscribeerd.¹¹⁴ Alle interviews zijn bij de respondenten thuis gehouden, omdat de kijkers daar normaliter ook naar SPANGAS kijken. Daarnaast is de thuissituatie een bekende omgeving voor hen, waardoor ze zich sneller op hun gemak zouden voelen. De ouders van de kinderen hebben toestemming gegeven voor de interviews en de opnames daarvan. Aan het einde vraag ik de respondenten of ze nog iets toe te voegen hebben en bedank ik hen voor medewerking aan het onderzoek door middel van een cadeaubon.

3.3 Steekproef en rekrutering

Dit onderzoek is gebaseerd op acht interviews met Nederlandse kinderen over het programma SPANGAS,¹¹⁵ waaronder één testinterview¹¹⁶ en één duo-interview.¹¹⁷ De kinderen zijn gekozen door middel van *convenience sampling*.¹¹⁸ De criteria om mee te mogen werken aan het onderzoek zijn dat het kind tussen de negen en dertien jaar is en dat het kind regelmatig naar SPANGAS kijkt. Ik onderzoek kinderen in deze leeftijd aangezien dat de doelgroep is die de makers voor ogen hebben.¹¹⁹ Het regelmatig kijken is van belang, omdat de kinderen de karakters dan kennen en daar meer over kunnen vertellen ten opzichte van kinderen die SPANGAS niet kijken. De respondenten zijn daarom bij de werving gevraagd of zij SPANGAS keken. Als dit het geval was, zijn ze benaderd om een datum voor het interview in te plannen. Er is bij de rekrutering en voorafgaand aan de *viewing* enkel vermeld, dat het onderzoek over SPANGAS zal gaan en dat de vragen betrekking zullen hebben op hun mening ten aanzien van het fragment. Hierdoor heeft er geen sturing voorafgaand aan de interviews plaatsgevonden.

Er zijn ook vijf jongens gevraagd om mee te werken aan het onderzoek, maar zij gaven aan dat ze het niet keken of niet mee wilde werken.¹²⁰ Er was dus een non-

¹¹⁴ De transcripten en opnames van de interviews zijn digitaal ingeleverd bij de begeleider Tom Vercruysse.

¹¹⁵ Mijn onderzoekspartner Denise Berger heeft vier interviews gedaan en getranscribeerd en ik heb vier interviews gehouden en getranscribeerd. In bijlage 1 staat beschreven welke interviews Denise Berger heeft gehouden en welke interviews door mij zijn gehouden en getranscribeerd.

¹¹⁶ Het testinterview is gehouden door mijzelf, met als respondent Aphra (zie bijlage 1).

¹¹⁷ Naar aanleiding van de eerste zeven interviews, is gebleken dat wij niet konden stellen of de sociale interactie zou bijdragen aan de resultaten. In overeenstemming met de begeleider, Tom Vercruysse, is besloten om de laatste twee respondenten samen aan het woord te laten. Dit duo-interview is gehouden en getranscribeerd door mijn onderzoekspartner Denise Berger.

¹¹⁸ Martin N. Marshall, "Sampling for qualitative research," *Family Practice* 13:6 (1996): 523, geraadpleegd op 15 december 2015, doi: 10.1093/fampra/13.6.522.

¹¹⁹ "Fan van Spangas."

¹²⁰ Mijn scriptiepartner Denise Berger heeft er drie gevraagd en ik heb er twee gevraagd.

respons van jongens, waar ik in de discussie verder op in zal gaan. De respondenten die geworven zijn, hebben allen de Nederlandse identiteit, zijn van het vrouwelijk geslacht, zijn tussen de tien en dertien jaar en zijn allen in het bezit van een smartphone. Eén respondent zat in groep zeven, drie in groep acht van de basisschool en vijf in de eerste klas van het voortgezet onderwijs. Er zal in de analyse van de resultaten gekeken worden of hun leeftijd en scholing invloed heeft op de antwoorden die zij geven. De namen van de respondenten zijn veranderd naar fictieve namen omwille van hun privacy. Meer informatie over de respondenten is opgenomen in bijlage I.

3.4 Gespreksgids en dataverwerking

De dataverwerking bestond uit verschillende stappen. Allereerst zijn alle interviews getranscribeerd en goed doorgenomen.¹²¹ Vervolgens is er open gecodeerd, om op die manier tot een alomvattend beeld te komen van de gerapporteerde beleving van de respondent. Tot slot is er op basis van de kenmerken die aangehaald zijn in het theoretisch kader gericht gelezen, om de verschillende deelvragen en de hoofdvraag te beantwoorden. Hierbij werd ook steeds rekening gehouden met open coderingen, om op die manier het inductieve karakter van dit onderzoek te respecteren.

De praktijk van het interviewen had echter enkele consequenties op de analyse ervan. Omwille van de leeftijd van de respondenten gaven zij zelf vaak weinig inbreng, waardoor de gegeven antwoorden dichtbij de structuur van de gespreksgids gebleven zijn. Als gevolg hiervan zijn de open coderingen beperkt gebleven. De gespreksgids is opgenomen in bijlage II. Allereerst is een testinterview uitgevoerd om de gespreksgids te toetsen. Hieruit is gebleken dat de respondent erg nerveus was en het lastig vond om uit zichzelf veel te vertellen, waardoor dit interview niet zo lang duurde. Aan de hand hiervan zijn er extra vragen aan de gespreksgids toegevoegd over de karakters en vragen over wat de respondenten zien naar aanleiding van het fragment. Daarnaast is er besloten dat de respondenten na de *viewing* allereerst bevraagd worden wat ze van de aflevering vonden. Door middel van deze makkelijke open vraag heb ik beoogd de zenuwen te laten afnemen.

Om de eerste deelvraag te beantwoorden vroeg ik waar de aflevering over gaat. De interpretaties van de kinderen staan hierin centraal, waarmee ik allereerst wil

¹²¹ Aangezien mijn onderzoekspartner Denise Berger ook interviews heeft gehouden, was het van belang om naast onze eigen transcripten, elkaars transcripten ook goed en meerdere malen door te lezen.

onderzoeken welke thema's en gebeurtenissen zij uit zichzelf aankaarten. Hiermee beantwoord ik de eerste deelvraag: Hoe vertellen de kinderen het verhaal na? Tijdens de analyse is voornamelijk gelet op welke verhaallijnen door de respondent werden aangehaald en welke zij de belangrijkste vonden. Daarnaast is er gekeken of zij de verhaallijnen uit zichzelf aan hun eigen leven koppelden, door bijvoorbeeld daarover hun een eigen mening te uiten. De tweede deelvraag luidt: Met welke karakters identificeren de kinderen zich? Uit het theoretisch kader is gebleken dat karakters betekenisvol zijn voor kijkers, voornamelijk door middel van identificatie. Ik vraag daarom wie zij het leukste vinden en op wie zij zichzelf vinden lijken. Ik analyseer of de antwoorden daarop betrekking hebben op de persoonlijkheid van de karakters. Daarnaast heb ik het onderzoek van De Bruin gebruikt, om te analyseren hoe kinderen mogelijk betekenis geven aan SPANGAS door middel van identiteitsconstructie ('performance of the self').¹²²

De derde vraag in het interview gaat over in hoeverre de kinderen SPANGAS aan hun eigen leven koppelen. Hiermee is het mogelijk de laatste deelvraag te beantwoorden: In hoeverre koppelen de kinderen het verhaal en de karakters aan hun eigen leven? Als de kinderen zelf geen meningen over de aflevering gaven, heb ik geprobeerd om deze door middel van *probing*-vragen toch te verkrijgen. Tijdens de analyse heb ik in de transcripten gekeken of kinderen aangaven vanuit eigen visie iets over de mediatekst te vertellen en het daarbij relateren aan hun eigen leven. Tevens heb ik het onderzoek van De Bruin gebruikt, om te onderzoeken of ze in die koppeling aan hun eigen leven wellicht tekenen vertonen van identiteitsconstructie.¹²³ Een voorbeeldtranscript is opgenomen in bijlage III. In het volgende hoofdstuk bespreek ik de resultaten die uit het onderzoek zijn voortgekomen.

¹²² De Bruin, "Young Soap Opera Viewers," 6.

¹²³ Ibidem.

4. Resultaten

De eerste paragraaf betreft een analyse van de antwoorden op de vragen die voorafgaand aan de *viewing* zijn gesteld (4.1). Vervolgens zet ik de resultaten uiteen naar aanleiding van de drie deelvragen: Hoe vertellen kinderen het verhaal na? (4.2) Met welke karakters identificeren de kinderen zich? (4.3) En in hoeverre koppelen kinderen het verhaal en de karakters aan hun eigen leven? (4.4).

4.1 De rol die SPANGAS inneemt in het leven van de kinderen

De vragen die voor de *viewing* zijn gesteld, gaan voornamelijk over de gehele serie SPANGAS. Op deze manier is allereerst de kijkerscontext per respondent vastgesteld. De respondenten die hebben meegewerkt aan het onderzoek gaven tijdens de rekrutering aan regelmatig naar SPANGAS te kijken. Toch geven zij tijdens het interview aan dat ze het vroeger vaker keken dan nu, dat jongere kijkers dan zichzelf ernaar zouden kijken en dat ze denken dat vriendinnetjes het vaker niet kijken dan wel. Volgens Livingstone en Lunt bestaat er een stigma op het kijken van soaps,¹²⁴ waardoor het mogelijk is dat er ook een stigma bestaat over het toegeven van het kijken naar SPANGAS. In dit onderzoek geven de respondenten aan dat ze te oud zijn voor het programma, waarbij ze zichzelf dus mogelijk willen positioneren ten opzichte van de interviewer. Hier zijn de eerste tekenen aanwezig voor hoe kinderen soaps kunnen gebruiken voor identiteitsconstructie, waarbij ze een bepaalde presentatie van de ‘self’ laten zien.¹²⁵

Twee respondenten (Britt (13) en Eef (10)) benoemen SPANGAS ‘leerzaam’, wanneer hen gevraagd werd om de serie in drie woorden te beschrijven. Zij vinden SPANGAS leerzaam vanwege de betrekking op het eigen leven, doordat ze kunnen zien hoe het leven op een middelbare school eruit ziet. Dit wijst op dat kinderen betekenis kunnen geven aan SPANGAS door middel van de koppeling aan hun eigen leven, dat in overeenstemming is met eerdere onderzoeken (cf. supra, p. 11-12). Ook bij Roos (12) is dit terug te zien:

¹²⁴ Livingstone en Lunt, *Talk on Television*, 83.

¹²⁵ De Bruin, “Young Soap Opera Viewers,” 9.

Roos: Ja ik weet het niet, ik denk met name omdat je dan kunt zien hoe het op de middelbare school gaat, maar nu je zelf op de middelbare school zit dan, ja als het daar pauze is weet je wel dan is het zo rustig als het bij ons in een tussen uur is, ja het is wel veel rustig daar, maar ik denk dat ik het met name daarom keek in groep 8 en in groep 7 zoiets, ja en ik vind het op zich ook wel een leuk programma. (interview 8, 76-81)

Gezien de hoofdvraag van dit onderzoek, is het eerste educatieve element waar kinderen betekenis aan geven de setting van SPANGAS. Daarmee bedoel ik de setting van een middelbare school, waardoor de kinderen dus kunnen zien hoe het er op een middelbare school aan toe gaat. In het onderzoek van Kelley, Buckingham en Davies koppelen de kinderen ook soaps aan hun eigen leven, waarbij zij dat volgens hen doen om alvast te leren hoe het volwassen leven eruit ziet.¹²⁶ Dit onderzoek sluit daarbij aan, doordat kinderen alvast kunnen leren hoe het leven op een middelbare school zich voor kan doen.

4.2 Navertellen van het verhaal

De eerdere receptieonderzoeken naar kinderen laten zien dat het laten navertellen van het verhaal, belangrijk is bij de betekenisgeving van de mediatekst (cf. supra, p. 9). De respondenten in dit onderzoek benoemen dat het thema *smartphonisation* en het afsluiten van internet het belangrijkste was binnen de aflevering. Zij zien dus waar het discussiepunt ligt, namelijk dat de leerlingen van het Spangalis College te veel op hun mobiele telefoons kijken. Zo zegt Britt (13):

Britt: ehm, Miss Madge, conrector, wordt helemaal gek van haar mobiel en weet helemaal niet meer wat gebeurt omdat er allemaal via app gebeurt. En daarna besluit ze om alle hele wifi eruit te gooien dat je niks meer op wifi kan doen en allemaal via boeken enzo. En sommigen vinden het helemaal niet leuk omdat ze echt wat moeten doen via de e-mail. En dan gebeuren er allemaal dingen en vergeet iedereen wat om te doen zodat ze niet meer zo mobiel bezig zijn.

[...]

¹²⁶ Kelley, Buckingham en Davies, "Talking Dirty," 234.

Vera: oke. En wat vond jij belangrijkste dat in de aflevering gebeurde?

Britt: ehm, dat je ook wel dingen moet kunnen doen zonder telefoon. Dat je niet afhankelijk bent van je telefoon. (Interview 2, 101-106 en 110-112)

De eerste deelvraag luidde: (1) Hoe vertellen de kinderen het verhaal na? Het antwoord daarop is dat kinderen dit in eerste instantie doen op basis van de verhaallijnen en gebeurtenissen, waarbij ze de realiteit die SPANGAS representeert accepteren. Alle respondenten begrepen in ieder geval dat *smartphonisation* het belangrijkste discussiepunt in de aflevering is. Dit lijkt erop dat zij de boodschap begrijpen die SPANGAS in deze aflevering presenteert, zoals ook naar voren komt uit het bovenstaande citaat van Britt (13). Het navertellen van het verhaal gebeurt dus voornamelijk op wat SPANGAS presenteert, waardoor de betekenisgeving aan educatieve elementen van het verhaal nauwelijks naar voren komt. Zo benoemen de respondenten bijvoorbeeld niet uit zichzelf wat ze ervan vinden, zoals of ze zich kunnen vinden in de maatregelen die Miss Madge treft. Leeftijd of scholing heeft verder geen invloed gehad op wat zij over de aflevering vertelden.

4.3. Identificatie met de karakters

Het is mogelijk dat de kijkers van SPANGAS afkijken wat het gedrag van bepaalde karakters voor gevolgen heeft. Op deze manier kunnen karakters betekenisvol zijn op educatief vlak. Identificatie is volgens de theorie daarbij vooral van belang (cf. supra, p. 10). In dit onderzoek vond identificatie voornamelijk plaats op basis van het karakter Renée of Shirley. Aphra (11) zegt bijvoorbeeld:

Vera: En ehm, lijk jij ook op Renée?

Aphra: Ehm nou wel qua creatieve kant maar niet echt zo van eh zeg maar de zelfverzekerde kant zeg maar.

Vera: Hm, zou je misschien ook zou je dan ook meer op haar willen lijken?

Aphra: Ja. (interview 1, 86-90)

Aphra (11) wil dus graag meer op Renée lijken. Dit is ook in overeenstemming met de theorie van Pasquier, waarin zij stelt dat jong publiek naar tienerseries kijkt om

alternatieve identiteiten te overwegen.¹²⁷ De Bruin concludeert dat jonge kijkers achter hun eigen idealen komen, door de referentie van karakters aan het eigen leven.¹²⁸ Het ideaal van Aphra (11) is dus dat ze zelfverzekerder zou willen zijn, zoals Renée.

Uit het onderzoek van De Bruin is gebleken dat de vrouwelijke kijkers veelal letten op de vrouwelijke karakters in GTST en dat identificatie daarom voornamelijk verloopt op basis van karakters met hetzelfde geslacht.¹²⁹ Gender speelt dus een rol bij identificatieprocessen. De respondenten in dit onderzoek identificeren dan ook enkel met de vrouwelijke vrienden van Django (Renée en Shirley) en benoemen deze karakters vaak ‘stoer’, ‘lief’ of ‘leuk’. Zij betrekken de karaktereigenschappen van Renée en Shirley op zichzelf, waarbij zij voornamelijk associatieve antwoorden geven. Zo blijkt uit het zojuist beschreven citaat van Aphra (11). Femke (13) geeft ook een associatief antwoord, wanneer ze zich presenteert zich als ‘*sensitive self*’¹³⁰ ten opzichte van het karakter Django. Zij geeft veel kritiek op basis van de handelingen van de personages. Zij zegt:

Femke: Django..

Denise¹³¹: Ja waarom niet?

Femke: Nou die heeft ervoor gezorgd dat je niet meer op je mobiel mag.

Denise: En dat vind je stom?

Femke: Ja.. iedereen mag dat toch zelf bepalen wat ie doet. (Interview 6, 125-129)

Femke (13) geeft hier een evaluatie van wat haar eigen mening zou zijn in eenzelfde situatie. Ze geeft dus een ook waardeoordeel, waardoor ze zichzelf naast ‘*sensitive self*’ als ‘*moral self*’¹³² presenteert. Femke (13) en Imke (11) geven daarnaast aan dat ze op niemand lijken en dat ze ook niet op een van de personages willen lijken. Bij hen vindt er dus geen identificatie plaats.

¹²⁷ De Bruin, “Young Soap Opera Viewers,” 11.

¹²⁸ De Bruin, “Dutch Television Soap Opera,” 52.

¹²⁹ De Bruin, “Young Soap Opera Viewers,” 4-5.

¹³⁰ Ibidem.

¹³¹ Zoals in de methode aangegeven is Denise Berger mijn onderzoekspartner.

¹³² De Bruin, “Young Soap Opera Viewers,” 11.

Volgens Singhal en Rogers nemen kijkers de boodschap van EE-soaps over, op basis van het karakter waarmee zij zich identificeren.¹³³ Als er gekeken wordt naar het thema *smartphonisation* in deze aflevering, is dit in overeenstemming met de theorie van *entertainment-education*. Zo zijn de meeste respondenten twijfelend of positief over de boodschap en identificeren zij met de twijfelende rolmodellen. Zo zegt Carolien (12) bijvoorbeeld:

Carolien: Nou aan de ene kant wel goed, maar aan de andere kant niet echt, want ja ehm.. een iemand die had z'n smartphone volgens mij voor internet nodig ehm om de dieren zeg maar beter te geven ofzo en ja daarom had 'ie hem dus wel nodig. (Interview 3, 116-119)

Zij vinden het dus meestal goed wat Django doet en zijn het eens met de boodschap dat je niet de hele tijd op je telefoon hoeft te kijken, hoewel ze soms ook redenen geven waarom ze het niet goed vinden. Dit is zowel terug te zien bij kinderen die aangaven hun smartphone weinig te gebruiken, als kinderen die aangaven er wat meer tijd aan te spenderen. Er werd wel twijfel uitgesproken over de mogelijkheid van het afschaffen van het internet. Zo geloven zij niet dat dit nog mogelijk is in de huidige tijd.

Femke (13) identificeert zich verder met niemand, maar is wel negatief over het karakter Django zoals blijkt uit het voorgaande citaat dat van haar is beschreven. Zij is daarnaast gedurende het hele interview tegen de boodschap van Django. Daphne (12) is de enige respondent die in eerste instantie beargumenteert dat ze Django het leukste vindt. Zij vindt het dan ook niet sociaal dat mensen veel op hun telefoon zitten en is het volledig met Django eens, hoewel zij geen identificatie met Django vertoont. Er lijkt een overeenkomst te zijn tussen wat de respondenten van de karakters vinden en wat zij over het thema *smartphonisation* zeggen. Zo zegt Daphne (12):

Daphne: omdat het ook gewoon omdat het ja, niet heel sociaal is zeg maar dat je allemaal via Whatsapp enzo doet zeg maar maar je kan ook gewoon bijvoorbeeld een keer een brief sturen. (Interview 4, 238-240)

¹³³ Singhal en Rogers, "A Theoretical Agenda for Entertainment-Education," 121.

De tweede deelvraag luidde: (2) Met welke karakters identificeren de kinderen zich? Het antwoord hierop is dat de geïnterviewde meisjes alleen identificatie vertoonden met een karakter van hetzelfde geslacht, namelijk Shirley en Renée. Dit zijn de twijfelende rolmodellen die worden overgehaald de gedachtegang van Django over te nemen. De respondenten reageren vaak overwegend twijfelend of positief op de boodschap van Django, waardoor er een overeenkomst lijkt te zijn tussen welke karakters zij leuk vinden, identificatie met de karakters en wat zij van de boodschap over smartphones vinden. Dit sluit aan bij eerder onderzoek naar *entertainment-education* (cf. supra, p. 10). Als antwoord op de hoofdvraag is de betekenisgeving aan educatieve elementen terug te zien doordat de kinderen de persoonlijkheid van de karakters koppelen aan zichzelf. Hierdoor vond constructie of ontwikkeling van hun eigen identiteit plaats, waarbij de respondenten voornamelijk associatieve antwoorden gaven. Leeftijd en scholing bleek hierop geen invloed te hebben.

4.4. Koppeling naar het eigen leven

Uit de resultaten van het onderzoek is gebleken dat de respondenten allen koppelingen maakten naar het eigen leven, hetgeen in overeenstemming is met eerdere onderzoeken (cf. supra, p. 12-13). De koppeling aan het eigen leven had betrekking op de gebeurtenissen die plaatsvinden op de middelbare school (zie paragraaf 4.1), de karakters (zie paragraaf 4.3) en op het thema smartphones. Zo zeggen Eva (12) en Roos (12) bijvoorbeeld:

Roos: ..dat is gewoon zo erg..

Eva: ..ja mobiele eenheid..

Roos: ..dat deed ik ook in het begin ook dat je verveelt en dat niemand gaat praten en dan zo van ja dan ga ik maar eventjes op instagram kijken ofzo, maar het leukste is wel om elkaar aan te kunnen kijken en dan gewoon te praten. (Interview 8, 378-383)

Eva (12) en Roos (12) zien het probleem dus terug op hun eigen school. De verwoording van Eva (12) naar ‘mobiele eenheid’, refereert naar het debat over *smartphonisation*. Dit komt overeen met de theorie van Turkle, waarin zij stelt dat jongeren veel communicatietechnologieën gebruiken, maar daardoor ook juist langs

elkaar heen leven.¹³⁴ De andere respondenten presenteren zich in de koppeling naar hun eigen leven veelal als ‘*smart self*’.¹³⁵ Zo geeft Imke (11) aan dat ze zelf niet zou geloven in het detectivespel en dat ze tevens al kon voorspellen dat Lef het zou oplossen. Een ander voorbeeld is dat Eva (12) en Roos (12) spreken over een karakter waarvan het gezicht niet op camera komt en dat ze dat vreemd vinden. Daarnaast vindt Femke (13) SPANGAS ‘overdreven’. Ze vindt echter wel dat Miss Madge goed kan acteren. Deze respondenten geven dus blijk van het overstijgen van de mediatekst, waarbij ze verder kijken dan wat er gerepresenteerd wordt op het scherm. Zij presenteren zich dus als ‘*smart self*’.¹³⁶ Dit komt zelfs terug bij de jongste respondent Eef (10), wanneer zij zegt:

Denise: En ehm.. denk je dat als je naar de middelbare school gaat dat het dan zo is als in SPANGAS?

Eef: hmmnee.. eigenlijk niet, want SPANGAS is zeg maar een programma voor op TV zeg maar en dat acteer je en dat is niet op de middelbare. (Interview 5, 222-225)

De koppeling naar het eigen leven komt het meeste terug naar aanleiding van de vraag of ze het eens zijn met Django. De respondenten geven daarop deconstructieve of associatieve antwoorden. Zij zijn in staat om hun eigen ervaringen en mening over smartphones te ventileren. Volgens De Bruin vindt op basis hiervan de identiteitsconstructie plaats, doordat ze zich op een bepaalde manier proberen te positioneren en daarmee hun identiteit willen laten zien.¹³⁷ Dit gebeurt echter alleen door *probing*-vragen. Zij vinden daarnaast dat SPANGAS verder niet op hun eigen leven lijkt. Dit kan een verklaring zijn waarom zij SPANGAS vaak niet uit zichzelf aan hun eigen leven koppelen, of wellicht door het eerder beschreven stigma.

De derde deelvraag luidt: (3) In hoeverre koppelen de kinderen het verhaal en de karakters aan hun eigen leven? De koppeling naar het eigen leven komt terug op basis van de identificatie met karakters, de setting van middelbare school en op basis van wat zij over smartphones vertellen. Dit gebeurt echter voornamelijk naar aanleiding van *probing*-vragen. Wat de respondenten tijdens de viewing zagen,

¹³⁴ Turkle, *Alone Together*, 17.

¹³⁵ De Bruin, “Young Soap Opera Viewers,” 11.

¹³⁶ Ibidem.

¹³⁷ Idem, 6.

brengen zij in overeenstemming met hun eigen gedachtegang. Uit de theorie bleek dat een soapserie educatief kan zijn voor kinderen door die koppeling aan het eigen leven en door identiteitsconstructie (cf. supra 13). Dit onderzoek sluit gezien de hoofdvraag daarbij aan. De respondenten presenteren ze zichzelf dan ook veelal als ‘*smart self*’ of als ‘*sensitive self*’ en een enkele keer als ‘*moral self*’¹³⁸. Zij geven kortom voornamelijk deconstructieve of associatieve antwoorden, waarbij gebleken is dat leeftijd en scholing van de respondenten daar geen rol in speelt. Hoewel de respondenten veelal vertelden dat SPANGAS in het algemeen niet op hun eigen leven lijkt, koppelden zij in de interviews kortom de karakters, de setting en het thema wel degelijk aan hun eigen leven.

¹³⁸ Ibidem.

5. Conclusie

De hoofdvraag van dit onderzoek is: Hoe geven kinderen betekenis aan educatieve elementen van de jeugdsoap SPANGAS? Het antwoord op die vraag is dat de betekenisgeving aan educatieve elementen terugkwam door de referentie aan het eigen leven, dat in overeenstemming is met de eerder beschreven receptieonderzoeken. Dit gebeurde op basis van de setting, de karakters en op basis van het thema *smartphonisation*. De respondenten vonden SPANGAS betekenisvol op educatief vlak, doordat zij konden zien hoe het er op een middelbare school aan toe gaat. Daarnaast zijn voornamelijk de vrouwelijke karakters educatieve elementen voor de respondenten, doordat ze met deze karakters identificatie vertoonden. Zij probeerden namelijk de persoonlijkheid van Renée en Shirley eigen te maken, waarbij ze dus de karakters aan zichzelf associeerden. Tot slot werd het thema *smartphonisation* aan het eigen leven gekoppeld, waarbij de respondenten in onderhandeling gingen over hoe Django hier een oplossing voor had verzonnen.

De kinderen in deze interviews laten daarnaast zien dat zij een identiteit construeren, waarbij ze zich positioneren ten opzichte van de interviewer. Zo gaven zij deconstructieve, associatieve en moraliserende antwoorden, in overeenstemming met het onderzoek van De Bruin. De resultaten vertoonden verder geen samenhang met de leeftijd, scholing of de hoeveelheid van het gebruik van smartphones van de respondenten. Gender bleek wel samenhang te vertonen, op het vlak van identificatie. De kinderen in dit onderzoek identificeerden zich namelijk alleen met vrouwelijke karakters. De vrouwelijke karakters zijn tevens de twijfelende rolmodellen, die worden overgehaald om de gedachtegang van Django over te nemen. De respondenten dachten vaak hetzelfde als deze karakters over het thema *smartphonisation*, dat in overeenstemming is met de theorie van *entertainment-education*. Gezien het discussiepunt van deze aflevering erkennen zij dus dat ze dit terugzien in hun eigen leven, hoewel ze niet geloven dat de situatie die zich in SPANGAS voordoet zich ook in hun eigen leven zal manifesteren.

6. Discussie

Dit onderzoek betreft een aantal beperkingen. Allereerst de korte tijdsduur van de interviews, die te wijten kan zijn aan de gekozen casus voor dit onderzoek. Aangezien alle respondenten aangaven zelf een smartphone te hebben, is het mogelijk dat er op een andere manier betekenis wordt gegeven dan aan een minder alledaags thema. Het thema smartphones betreft daarnaast geen levensbedreigende situatie en is wellicht geen taboe. Zo kan het zijn dat er ook anders wordt gekoppeld aan het eigen leven in de analyse van een heftigere aflevering. Het is mogelijk dat de interviews dan langer duren, doordat de respondenten op een andere manier zullen reageren op gevoeliger onderwerpen. Vervolgonderzoek zou zich kunnen richten op jeugdsoaps die dergelijke onderwerpen behandelen.

Een tweede beperking is het lage aantal respondenten, waardoor het een kleinschalig onderzoek betreft. Uit dit onderzoek is gebleken dat leeftijd, scholing en smartphone-gebruik geen invloed hadden op de betekenisgeving van de respondenten aan SPANGAS. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat er maar negen respondenten zijn geïnterviewd. Tevens is uit de resultaten gebleken dat er een mogelijk stigma aanwezig is op het kijken naar SPANGAS. Iedere respondent heeft namelijk aangegeven SPANGAS regelmatig te kijken, terwijl ze daarbij beargumenteren dat ze het vroeger meer keken dan nu en dat vooral acht- à negenjarigen naar SPANGAS kijken. Ook was er een non-respons van jongens op de oproep van dit onderzoek. De Bruin beargumenteert dat jongens minder vaak soaps kijken, wat een mogelijke verklaring voor de non-respons kan zijn. Ik ben me er echter van bewust dat het lastig is om conclusies te trekken op basis van kleinschalig onderzoek. Vervolgonderzoek zou daarom dit onderzoek kunnen uitvoeren met meerdere respondenten, waardoor ook beter onderzocht kan worden in hoeverre leeftijd en scholing van invloed is op de resultaten. Daarnaast zou vervolgonderzoek zich meer kunnen richten op het stigma rond jeugdsoaps bij kinderen.

De interviews waren als derde beperking tamelijk kort, namelijk ongeveer 25 minuten. Daarbij heb ik veel gebruik moeten maken van de *probing*-vragen, aangezien de respondenten niet veel uit zichzelf vertelden. Het interviewen van kinderen middels de gehanteerde methode, bleek dan ook moeilijker dan verwacht. Zo

gaven de respondenten aan dat ze het soms moeilijk vonden om antwoord te geven en gaven sommigen alvorens het interview aan zenuwachtig te zijn. In focusgroepen is het mogelijk dat kinderen minder nerveus zijn, omdat ze zich dan bevinden in een omgeving met leeftijdsgenoten. Tevens kunnen respondenten in focusgroepen elkaar aanvullen. Naar aanleiding van de eerste resultaten van de interviews, is besloten om een duo-interview af te nemen. Er is gebleken dat het duo-interview al meer data opleverde en dat er interactie plaatvond tussen de respondenten. Focusgroepen zouden daardoor wellicht een betere methode zijn geweest voor dit onderzoek. Vanwege de tijdsbeperking is er helaas geen ruimte geweest om deze methode naast de interviews ter uitvoering te brengen.

Literatuurlijst

- American Academics of Pediatrics. "Children, Adolescents, and the Media." *Pediatrics* 132:5 (2013): 958-961. Geraadpleegd op 18 januari 2015. doi: 10.1542/peds.2013-2656.
- Baarda, Dirk Benjamin. *Basisboek kwalitatief onderzoek. Handleiding voor het uitvoeren van kwalitatief onderzoek*. Groningen/Houten: Noordhoff Uitgevers, 2013.
- Block, Liesbeth de. "Entertainment Education and social change: Evaluating a children's soap opera in Kenya." *International Journal of Educational Development* 32 (2012): 608-614. Geraadpleegd op 1 oktober, 2015. doi: 10.1016/j.ijedudev.2011.09.005.
- Bruin, Joost de. "Dutch Television Soap Opera, Ethnicity and Girls' Interpretations." *Gazette* 63:1 (2001): 41-56. Geraadpleegd op 15 december 2015. doi: 10.1177/0016549201063001004.
- Bruin, Joost de. "Young Soap Opera Viewers and Performances of Self." *Particip@tions* 5:2 (2008): 1-29. Geraadpleegd op 8 januari 2016. URL: http://www.participations.org/Volume%205/Issue%202/5_02_debruin.htm.
- Buckingham, David. *Public Secrets: EastEnders and its Audience*. London: BFI, 1987.
- Dabrowska, Anna en Krystyna Gutwoska. "Collaborative Consumption As a New Trend of Sustainable Consumption." *Oeconomia* 14:2 (2015): 39-49. URL: https://scholar-google-com.proxy.library.uu.nl/scholar?hl=en&q=Collaborative+Consumption+As+a+New+Trend+of+Sustainable+Consumption%2C&btnG=&as_sdt=1%2C5&as_sdtp=.
- Davies, Maire Messenger. "Babes n'n the Hood: Pre-school Television and its Audiences in the United States and Britain." In *In Front of the Children: Screen Entertainment and Young Audiences*, geëdit door Cary Bazalgette en David Buckingham, 15-33. Londen: Britisch Film Institute, 1995.
- DellaVigna, Stefano en Eliana La Ferrara. "Economic and Social Impacts of the Media." *CEPR Discussion Paper* No. 10667 (2015): 1-45. Geraadpleegd op 15 december 2015. doi: 10.3386/w21360.

- Hall, Stuart. "Encoding/decoding." In *Culture, Media, Language: Working Papers in Cultural Studies, 1972-1979*, geëdit door Stuart Hall, Dorothy Hobson, Andrew Lowe en Paul Willis, 128-137. London: Routledge, 1980.
- Harmon, Ellie en Melissa Mazmanian. "Stories of the Smartphone in Everyday Discourse: Conflict, Tension & Instability." *CHI '13 Proceedings of the SIGCHI Conference on Human Factors in Computing Systems* (2013): 1051-1061. Geraadpleegd op 25 november 2015. doi: 10.1145/2470654.2466134.
- Hodkinson, Paul. *Media, Culture and Society: An Introduction*. London: Sage, 2011.
- Karadag Engin, Sule Betül Tosuntas, Evren Erzen, Pinar Duru, Nalan Bostan, Berrak Mizrak Sahin, Ilkay Culha en Burcu Babadag. "Determinants of phubbing, which is the sum of many virtual addictions: A structural equation model," *Journal of Behavioral Addictions* 4:2 (2015): 60-74. Geraadpleegd op 27 november 2015. doi: 10.1556/2006.4.2015.005.
- Kasesniemi, Eija-Liisa en Pirjo Rautiainen. "Mobile Culture of Children and Teenagers in Finland." In *Perpetual Contact Mobile Communicatie, Private Talk, Public Performance*, geëdit door James E Katz en Mark Aakhus, 170-192. Cambridge: Cambridge University Press, 2002.
- Kelley, Peter, David Buckingham en Hannah Davies. "Talking Dirty: Children, Sexual knowledge and Television." *Childhood* 6:2 (1999): 221-242. Geraadpleegd op 15 december 2015. doi: 10.1177/0907568299006002005.
- Liebes, Tamar en Elihu Katz. *The Export of Meaning: Cross-Cultural Readings of Dallas*. New York: Oxford University, 1990.
- Livingstone, Sonia M. "Why People Watch Soap Opera: An Analysis of the Explanations of British Viewers." *European Journal of Communication* 3:1 (1988): 55-80. Geraadpleegd op 11 november 2015, doi: 10.1177/0267323188003001004.
- Livingstone, Sonia en Peter Lunt. *Talk on Television: Audience Participation and Public Debate*. Londen en New York: Routledge, 1994.
- Marshall, Martin N. "Sampling for qualitative research." *Family Practice* 13:6 (1996): 522-525. Geraadpleegd op 15 december 2015. doi: 10.1093/fampra/13.6.522.
- McQuail, Denis. *Mass Communication Theory: An Introduction*. London: Sage Publications, 1994.

- Mills, Brett en David M. Barlow. *Reading Media Theory: Thinkers, Approaches and Contexts*. Harlow, England: Pearson, 2012.
- Morley, David. *Television, Audiences and Cultural Studies*. London: Routledge, 1992.
- Ólafsson, Kjartan, Sonia Livingstone en Leslie Haddon. "How to research children and online technologies? Frequently asked questions and best practice." *The London School of Economics and Political Science* (2013): 2-112. Geraadpleegd op 15 december 2015. URL: <http://www.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/BestPracticeGuide/FAQ/FAQsReport.pdf>.
- O'Shea, Cathy. "Let them speak: using reception analysis tot understand children's relationship with fiction." *Southern African Linguistics and Applied Language Studies* 32:2 (2015): 217-226. Geraadpleegd op 20 november 2015. doi: 10.2989/16073614.2015.1061894.
- Pasquier, Dominique. "Teen Series Reception: Television, Audience and culture of Feelings." *Childhood* 3:3 (1996): 351-373. Geraadpleegd op 24 november 2015. doi: 10.1177/0907568296003003004.
- Philo, Greg. "Children and film/video/TV violence." In *Message Received: Glasgow Media Group Research 1993-1998*, geëdit door Greg Philo, 35-53. New York: Taylor & Francis, 1999.
- Schröder, Kim Christian, Kirsten Drotner, Stephen Kline en Catherine Murray. *Researching Audiences*. London: Arnold, 2003.
- Singhal, Arvind en Everett M. Rogers. *Entertainment-Education: A communication strategy for social change*. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Ass, 1999.
- Singhal, Arvind en Everett M. Rogers. "A Theoretical Agenda for Entertainment-Education." *Communication Theory* 12:2 (2002): 117- 135. Geraadpleegd op 11 november 2015. doi: 10.1111/j.1468-2885.2002.tb00262.x.
- Singhal, Arvind, Everett M. Rogers en William J. Brown. "Harnessing the potential of entertainment-education telenovelas." *International Communication Gazette* (1993): 1-18. Geraadpleegd op 11 november 2015. doi: 10.1177/001654929305100101.
- Singhal, Arvind, Michael J. Cody, Everett M. Rogers en Miguel Sabido. *Entertainment-education and Social Change: History, Research, and Practice*. Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates, 2004.

- Spangler, Scott C. en Robert J. Skovira. "Digital natives and mobile technology addiction." *Issues in Information Systems* 16:1 (2015): 27-32. Geraadpleegd op 18 januari 2015. URL: http://www.iaicis.org/iis/2015/1_iis_2015_1-6.pdf.
- Sturken, Marita en Lisa Cartwright. *Practices of Looking: An Introduction to Visual Culture*. New York: Oxford University Press, 2009.
- Tufte, Thomas. "Soap Opera's and Sense-Making: Mediations and Audience Ethnography." In *Entertainment-education and Social Change: History, Research and Practice*, geëdit door Arvind Singhal, Michael J. Cody, Everett M. Rogers en Miguel Sabido, 399-415. Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates, 2004.
- Tully, Melissa en Brian Ekdale. "The Team Online: Entertainment-Education, Social Media, and Concreated Messages." *Television & New Media* 15:2 (2012): 139- 156. Geraadpleegd op 12 november 2015. doi: 10.1177/1527476412455952.
- Turkle, Sherry. *Alone Together: why we expect more from technology and less from each other*. New York: Basic Books, 2011.

Internet:

- CBS. "CBS: Tablet verdringt bord van schoot." Geraadpleegd op 24 november 2015. <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/vrije-tijd-cultuur/publicaties/artikelen/archief/2015/tablet-verdringt-bord-van-schoot.htm>.
- NCRV. Jaarverslag 2008. Geraadpleegd op 30 september 2015. https://www.ncrv.nl/data/files/attachment/NCRV_jaarverslag08-print.pdf.
- NCRV. Jaarverslag 2012. Geraadpleegd op 14 november 2015. https://www.ncrv.nl/data/files/attachment/jaarverslag_2012_site.pdf
- NPO. "Weekoverzicht SpangaS." 00:00-52:10. 18 oktober 2015. http://www.npo.nl/weekoverzicht-spangas/18-10-2015/KN_1672996.
- Quest. "In gezelschap hoor je niet je smartpone te bekijken." Laatst gewijzigd op 18 mei 2012, <http://www.quest.nl/artikel/in-gezelschap-hoor-je-niet-je-smartphone-te-bekijken>.
- Reformatisch Dagblad. "Spangas: opvoeding bij de publieke omroep." Laatst gewijzigd op 22 april 2015.

http://www.refdag.nl/nieuws/binnenland/spangas_opvoeding_bij_de_publieke_omroep_1_907137.

Spangas. "Fan van Spangas." Geraadpleegd op 29 september 2015.

<http://spangas.ncrv.nl/help/ouders.php>.

Bijlagen

Bijlage I: SES van de respondenten

	Naam	Leeftijd	Woonplaats	Scholing	Hoever vaak kijkt de respondent naar SPANGAS?	Wie kijkt er volgens de respondent naar SPANGAS?	Met wie kijkt de respondent naar SPANGAS?	Welke drie woorden kiest de respondent om SPANGAS te omschrijven?	Afgenomen door:
1.	Aphra	11	Zeist	Groep 8	Iedere dag	Xxx*	Alleen	Xxx*	Vera
2.	Britt	13	Denekamp	1e klas havo/VWO	Paar keer per week	8 à 9 jaar	Zusje (meestal)	Leerzaam, grappig, kattenkwaad	Vera
3.	Carolien	12	Driebergen	Groep 8	Twee keer per maand	8 à 9 jaar	Alleen	Leuk, grappig	Denise
4.	Daphne	12	Driebergen	1e klas, HAVO/VWO	Een keer per week	12 jaar	Xxx*	Realistisch, fictie, leuk	Vera
5.	Eef	10	Denekamp	Groep 7	Vijf keer in de week	9 tot 15 jaar	Zus (meestal)	Leuk, grappig, leerzaam	Denise
6.	Fenke	13	Monster	1e klas MAVO	Twee à drie keer per maand	8 à 9 jaar	alleen	School, grappig, nep	Denise
7.	Imke	11	Utrecht	Groep 8	Een keer per week	9 à 10	Alleen of met haar broertje of zusje	School, actueel, het leven	Vera
8.	Eva**	12	Hengelo	1e klas Gymnasiu ^m	Bijna nooit	8 tot 10 jaar	Met zussies en ouders	School, grappig, schoolleven (vrienden, familie)	Denise
8.	Roos**	12	Hengelo	1e klas Gymnasiu ^m	Iedere dag	8 tot 10 jaar	Met broertje	School, grappig, schoolleven (vrienden, familie)	Denise

* Bij deze interviews is de vraag van de bovenste kolom niet gesteld

** Deze kinderen zijn samen geïnterviewd en hebben daarom beiden interviewnummer 8

Bijlage II: Gespreksgids

A. ALGEMEEN

A1: Demografie:

Naam:

Geslacht:

Leeftijd:

Woonplaats:

Nationaliteit:

A2: Context van het kind (eventueel aan de ouders vragen):

- Met wie woon je allemaal samen?
- Wat is de opleiding van je ouders?
- Wat voor baan hebben je ouders?

B: Kijkerscontext

- Wat wil jij later doen / worden?
- Wat voor niveau op school doe je of ga je doen?
- Wanneer ben je ongeveer begonnen met te kijken naar SpangaS?
- Met wie kijk je het normaal gesproken?
- Hoe vaak kijk jij ongeveer SpangaS?
- Kijken je vrienden naar SpangaS? En praten jullie er wel een over?
- Wie denk jij dat naar SpangaS kijkt? (welke leeftijd? Jongens/meiden?)
- Waarom kijk jij SpangaS?
- Vind je het leuk om SpangaS te kijken, waarom?
- Als je SpangaS in drie woorden moet omschrijven, welke drie zijn dat dan?
- Wat voor een soort programma is SpangaS?

--- *Viewing weekaflevering 18 oktober 2015* ---

C: VRAGEN OVER DE AFLEVERING

- 1. Waar gaat deze aflevering volgens jou over?
Eigen interpretatie van het kind staat centraal.
- 2. Welk karakter vind je in deze aflevering het leukst en welke vind je het minst leuk?
Identificatie en desidentificatie met de karakters staat centraal
- 3. Herken je dingen uit SpangaS in je eigen leven?
De koppeling met het eigen lezen staat centraal

PROBINGVRAGEN

- Wat vond je van de aflevering? Vond je hem leuk, niet leuk? Waarom? (1)
- Wat vind je het belangrijkste wat er in de aflevering gebeurt? (1)
- Wat vond je van dat spel wat Django heeft bedacht? Zou je dat ook leuk vinden om te doen? (1)
- Wat denk je dat Lef, Shirley en Renee van het spel vinden? (1-2)
- Op welke karakters vind je je zelf lijken of juist niet, waarom wel/niet? (2)
- Welk karakter zou je zelf willen zijn, welke niet? (2)
- Welke karakters zie je als voorbeelden? (2)

- Wat vind je van Miss Madge? (2)
- Wat zeggen de karakters precies? Wat zegt Django? Wat zeggen zijn vrienden? En wat zeggen ze over smartphones? (2) wie is het niet met Django eens?
- Zijn er mensen het niet met Django eens? Waarom? Veranderd dat? (2)
- Wat vind je daar zelf van en waarom? Ben je het ermee eens, waarom wel/niet? (3)
- Wat vind je ervan dat ze smartphones gebruiken tijdens de les? (3)
- Hoe zie je smartphones terug in je eigen leven? (3)
- Heb je zelf een smartphone? Hebben je vriendinnetjes een smartphone? Gebruiken zij die veel? (3)
- Ken je mensen die op de karakters lijken? (3)
- Lijkt het Spangalis op je eigen school? (3)
- Zou je zelf naar het Spangalis College willen gaan? (3)
- Had je deze aflevering al een keer gezien?
- Als je de aflevering in 3 woorden moet omschrijven, welke zijn dat?
- Kijk je ook andere series? Welke? Waarom?
- Vind je die leuker dan SpangaS? Waarom?
- Zijn er nog series die op SpangaS lijken? (Brugklas)
- Waar gaat dat volgens jou over?
- Zijn de karakters daar anders?

Bijlage III: Voorbeeldtranscript Imke

- 1 Vera: als ik het opneem (...), namelijk makkelijk uittypen voor mezelf, en dan eh kan
2 ik er wat over zeggen.
- 3 Imke: oke.
- 4 Vera: eens even kijken (...), eh even kijken jouw naam is
- 5 Imke: Imke
- 6 Imke: Imke, en hoe oud ben jij?
- 7 Vera: Ik ben nu elf maar ik word over ik word ben donderdag twaalf dus ik weet niet
8 ja nu nog elf.
- 9 Vera: gefeliciteerd alvast
- 10 Imke: dank je.
- 11 Vera: en eh, de woonplaats is?
- 12 Imke: Utrecht
- 13 Vera: Utrecht (...). Zo, met wie woon jij allemaal samen?
- 14 Imke: ehm, m'n vader, m'n moeder, m'n broertje, m'n zusje.
- 15 Vera: vader, moeder, broer, zus. En weet je wat voor baan jouw ouders hebben?
- 16 Imke: ehm, mijn moeder die ehm is staffverpleegkundige.
- 17 Vera: (een) stafverpleegkundige.
- 18 Imke: en voor de rest weet ik niet precies ze doet ook nog een dag wat anders ook iets
19 in de zorgdinges. En mijn vader die ehm werkt bij een gamebedrijf in Polen.
- 20 Vera: oke, zo.
- 21 Imke: eh ja en ehm daar werkt en woont hij dus doordeweeks. En ik weet niet precies
22 ja het is iets met gamen enzo.
- 23 Vera: dan komt ie ieder weekend terug?
- 24 Imke: ja, maandagavond vertrekt ie en dan werkt hij die maandag thuis en dan komt
25 komt hij donderdag 's avonds laat ook thuis en dan werkt ie vrijdag weer thuis.
- 26 Vera: zo, heftig zeg. En jouw ouders zijn zijn die allebei Nederlands?
- 27 Imke: ja.
- 28 Vera: oke. Ehm, eens even kijken, weet je al wat je later wilt worden?
- 29 Imke: ehm, nou niet per se maar iets met kinderen (ofzo).
- 30 Vera: leuk, en ehm niveau op school? Wel al een beetje gezegd
- 31 Imke: ja
- 32 Vera maar ...
- 33 Imke: havo...
- 34 Vera: havo. Je zit nu in groep 8?
- 35 Imke: ja
- 36 Vera: zei je toen straks, en wil havo gaan doen en wanneer ben je ongeveer begonnen
37 met Spangas kijken? Wanneer je het voor het eerst ongeveer gezien hebt.
- 38 Imke: ehm (lange pauze), nou weet niet wanneer, (lang) geleden denk ik toen ging
39 (ik) het kijken en toen nu kijk ik het niet meer echt, maar ...
- 40 Vera: (...)
- 41 Imke: ... maar soms kijk ik wel de weekoverzichten gewoon als het (gewoon) op
42 (zondag) ,...
- 43 Vera: ik leg deze even lekker bij jou hoor ...
- 44 Imke: ... op zondag (gewoon), op zaterdag dan kijk ik soms weekoverzichten maar
45 verder kijk ik het niet meer. Ik heb wel een tijd gehad dat ik het wel dat ik het echt
46 volgt. Maar dat was (alweer) een paar jaar geleden.
- 47 Vera: en nu dus ongeveer 1x per week? (en dan het weekoverzicht) ...
- 48 Imke: ja ...

49 Vera: oke .. En ehm, met wie kijk je dan? Of gewoon alleen, of met iemand?
50 Imke: meestal gewoon alleen, of mijn broertje en zusje (...)
51 Vera: en kijken jouw vrienden ook naar Spangas?
52 Imke: hmmm, weet ik niet. Volgens mij niet nee.
53 Vera: nee ...
54 Imke: ... ja vroeger wel, toen keek ik het echt (vaak), bijna allemaal wel. Maar vorig
55 jaar en nu ook niet echt meer.
56 Vera: oke. En ehm, wie denk jij dat naar Spangas kijkt? Welke mensen daarnaar
57 kijken?
58 Imke: eeh, bedoel je van mijn school ofzo?
59 Vera: ja of leeftijd of?
60 Imke: oh leeftijd! Ik denk hmmm negen tien ofzo?
61 Vera: bedoel je negen a tien denk ik?
62 Imke: ja ...
63 Vera: ... niet negentien...
64 Imke: nee ...
65 Vera: ...nee....
66 Imke: ... negen of tien ...
67 Vera: negen of tien, ja en ehm waarom kijk jij Spangas of keek je Spangas?
68 Imke: eh, omdat ik het leuk vond haha. Ja eh, ja.
69 Vera: weet je ook waarom je het leuk vind?
70 Imke: ow ehm, nou ik ik weet dat het dat eigenlijk altijd zo van oke na Spangas ga je
71 naar bed dus ik keek het eigenlijk altijd en ik weet niet waarom ja, ik weet niet haha,
72 gewoon ik vond ik vond altijd wel leuk.
73 Vera: gewoon leuk. Sommige vragen zijn moeilijk dan anderen hoor. En ehm, dit is
74 ook misschien lastige vraag maar als je Spangas in drie woorden moet omschrijven,
75 weet je dan welke drie je zou kiezen?
76 Imke: ehm, naja het gaat dus over (een) school. Nou school, ehm. Ehm. (lange pauze),
77 hoe het leven gaat ofzo. Ik weet niet (zeg maar) ik weet niet maar ze hebben ook wel
78 actuele dingen wat dan ehm naja hoe eigenlijk gewoon ja ik weet niet (leven) is zal ik
79 maar zeggen.
80 Vera: en dan hoe het leven is op ...?
81 Imke: op op op de middelbare school maar ook thuis.
82 Vera: ja.
83 Imke: en ehm, (lange pauze)
84 Vera: heb je er dan ook echt wat aan als je daarnaar kijkt?
85 Imke: nnnnee, ik keek het gewoon meer voor gewoon leuk, haha. Ja nee.
86 Vera: ja omdat je zei, kan ik zien hoe het thuis gaat?
87 Imke: naja, daar dan moest dat (dan) (...)
88 Vera: ja, oke. Ehm. Is er al iets wat je kwijt wilt over Spangas? Of waarvan je denkt
89 dat wil ik nu alvast vragen?
90 Imke: ehm, nee niet echt denk ik haha.
91 Vera: nee? Dan gaan we namelijk zo want dit waren mijn eerste vragen dus dat is al
92 heel snel. Eh dan gaan we naar de aflevering kijken, hij duurt wel wat lang want is een
93 hele weekaflevering.
94 Imke: (...)
95 Vera: (...) namelijk van twee maandjes terug ongeveer, is redelijk actueel. En ehm
96 daarna ga ik je nog wat vragen stellen en dat duurt ietsje langer. (...)
97
98

99

- 100 Vera: die mag je dichtklappen hoor, die hebben we niet nodig.
101 Imke: zal ik (je) oortjes eruit halen?
102 Vera: ja hoor. Dankjewel. Wat eh wat vond je van de aflevering?
103 Imke: eh, ik had een deel had ik al gezien en een deel niet.
104 Vera: oke en wat vond je ervan?
105 Imke: eh ja haha, op zich wel leuk.
106 Vera: ja? Weet je ook wat je leuk aan vond?
107 Imke: eh, eh, (lange pauze) ik weet niet zo goed (...) ik weet niet. Het was wel ...
108 Vera: maar eh de gebeurtenissen of dingen ...
109 Imke: ... ja ...
110 Vera: of dingen die je leuk vond?
111 Imke ... ja dingen die er gebeurde.
112 Vera: (...) en als jij de aflevering moet navertellen, weet je dan nog wat er allemaal
113 gebeurd is?
114 Imke: ja. Moet ik dat nu vertellen?
115 Vera: ja.
116 Imke: er was een meisje en die denkt dat ze ehm kan eh ehm hoe moet ik dat eh die
117 denkt dat ze in mensen kan zien wat ze denken en die werd toen ineens heel erg ziek
118 en der was een meisje en die houdt heel veel van ballet en dat is een vriendin van haar
119 en ehm het ging over dat ehm alle telefoons en er was ook nog een jongen en die wou
120 alle dieren kopen en ehm er was een jongen en die wou graag eh dat het internet weg
121 (moet ik zeggen) dat er niet meer dat er geen internet meer was en ehm er die
122 conector laat maar zeggen die vond die snapte helemaal niet hoe eh hoe ze er mee
123 met die telefoon moest omgaan en er was ook nog een meisje en ehm die dacht dat ze
124 haar vader had gevonden, maar dat was niet zo en ehm toen was er ook nog een eh
125 gezin dat eh vertelde dat die moeder vreemd was gegaan en ehm de wie was het nou,
126 ehm over dat internet toen had er iemand, nee er was ook nog diezelfde die jongen die
127 wou voor de dieren die wou die had van die blinddoeken en ehm er was een jongen en
128 die ehm, vond dat het internet toen al weg was eh vond hij dat ehm dat de eh dat er dat
129 er van die oren moesten komen op het schoolplein.
130 Vera: ja.
131 Imke: en ehm, ehm, daar kon je dan door praten haha.
132 Vera: ja.
133 Imke: en toen heeft hij een soort van geheim iets bedacht en toen gingen alle kinderen
134 die vonden dat dan interessant en die gingen daar dan helemaal zo uitzoeken en wat
135 bleek dat hij dat zelf had gedaan. En ehm dat was het eigenlijk? Denk ik?
136 Vera: en ehm, weet je ook waarom hij dat spel had verzonnen?
137 Imke: omdat hij vond dat alle kinderen (veel te veel) op het internet bezig waren en
138 hij vond dat dit veel leuker was eigenlijk.
139 Vera: en weet je ook wat die vrienden daarvan vonden die dat spel hebben gedaan?
140 Imke: ehm, die vonden het, wat bedoel je precies?
141 Vera: ja wat die er allemaal van vonden ...
142 Imke: ... oh nou ja die vonden dat in het begin een beetje dat een jongen had wel dus
143 uitgezocht laat maar zeggen, en ehm die wist dat dus dat hij dat was en die andere
144 zeiden ja ik had het kunnen weten en zo en volgens mij vonden ze het wel leuk
145 volgens mij even leuk als op de mobiel.
146 Vera: even leuk als op de mobiel?
147 Imke: ja.

148 Vera: oke, en ehm ik dit er even bij pakken en wat denk je dat het belangrijkste is wat
149 er gebeurd is?
150 Imke: ehm, ik denk dat met dat internet.
151 Vera: (oke). Met dat internet.
152 Imke: ja.
153 Vera: was dat voor jou ook het belangrijkste?
154 Imke: wat er in voorkwam wat het meeste?
155 Vera: ja.
156 Imke: ehm ja, ja, want dat was dan ook weer met die dieren dat hij dat dan die jongen
157 dus niet kon zien hoeveel geboden was op paard enzo. Dus dat had ook met dat
158 internet te maken, dus uiteindelijk was volgens mij belangrijkste onderwerp (denk ik).
159 Vera: ja, helemaal goed. Ehm, lijkt jou dat spel ook leuk om zelf te doen?
160 Imke: nou ik zou er niet echt in geloven ofzo, dat er geheime code ergens is ofzo.
161 Vera: nee?
162 Imke: nee, ik zou ik zou er zelf niet in geloven.
163 Vera: oke. En ehm, vind je welk karakter vind je het leukste?
164 Imke: van al die ...?
165 Vera: ... van alle mensen van Spangas.
166 Imke: eeeehm, (lange pauze), ehm, hoe die persoon doet?
167 Vera: ja gewoon wat jij denkt nou die ...
168 Imke: ... ehm
169 Vera: vind ik het leukst ...
170 Imke: ... Ehm (lange pauze)
171 Vera: je hebt Renée en Shirley ...
172 Imke: ja ...
173 Vera: Bodil, Django, Abel, Tinco
174 Imke: en eh ik denk ...
175 Vera: ... Lef.
176 Imke: (lange pauze) ik vind, mag het ook ook een leerkracht zijn? ...
177 Vera: ... ja mag allemaal ...
178 Imke: ik vind de conciërge wel ...
179 Vera: de conciërge?
180 Imke: of Eman.
181 Vera: de conciërge of Eman.
182 Imke: ja, een van die twee vind ik altijd wel grappig.
183 Vera: oke, weet je ook waarom je (ze) het leukste vind?
184 Imke: nou die doen meestal gewoon een beetje hmm Aldert heet die conciërge toch?
185 Vera: Aldert ja ...
186 Imke: ... ja. Eh. Nja ik weet niet waarom. En Eman (deed) altijd wel grappig ofzo, ik
187 weet niet (ik weet niet)
188 Vera: wel grappig.
189 Imke: haha ja.
190 Vera: en is er ook een karakter waar jij op lijkt?
191 Imke: hmmm nee. Eigenlijk niet echt nee hmmm. Nee.
192 Vera: en als je een iemand moet kiezen waar je op lijkt? Waar je het meest op zou
193 lijken zeg maar?
194 Imke: qua uiterlijk of eh hoe ze doen?
195 Vera: wat jij wil, uiterlijk, innerlijk.
196 Imke: eeh dan innerlijk niet maar uiterlijk denk ik hoe heet ze nou, ehm Wieteke ofzo.
197 Vera: Wieteke ...

198 Imke: ... ja (daar) het uiterlijk van, niet het innerlijk maar het uiterlijk.
199 Vera: oke, en is er een van de karakters waar je meer op zou willen lijken?
200 Imke: (lange pauze) hmmm hmmm nou niet per se (ik weet niet) nee, (voor mij) niet
201 per se.
202 Vera: nee? Bijvoorbeeld dat er een karakters is die je heel tof vind of ...
203 Imke: ... oh zo! Eehh
204 Vera: mag zowel jongen of meisje zijn, maakt niet uit.
205 Imke: ik weet het niet, eh. Nee ik zou het niet weten.
206 Vera: en als je een van die karakters een dagje zou mogen zijn, weet je dan welke je
207 zou willen zijn?
208 Imke: ehm, (lange pauze) ik denk Renée.
209 Vera: Renée, weet je ook waarom?
210 Imke: zij komt op zich zij is ook weer niet zo eh eh die (ja) ik weet niet. Eh. Haha.
211 Vera: heeft zij bepaalde eigenschappen ...
212 Imke: ... nee ...
213 Vera: ... die je leuk vindt of?
214 Imke: nja ik weet niet. Ik vind haar altijd wel leuk ik vind haar altijd wel leuk (dja).
215 Vera: leuk. Ja. Helemaal goed. En zijn er karakters die jij als voorbeeld ziet?
216 Imke: nee. Niet echt.
217 Vera: niet echt. En wat vind je van Miss Madge?
218 Imke: die vind ik ook (wel) leuk haha
219 Vera: ja?
220 Imke: ja.
221 Vera: waarom?
222 Imke: ehm nou die snapt de meeste dingen niet echt en (...) zij is meer van wat
223 ouderwetse. En ze vind het wel grappig hoe die kinderen daar dan tsja, tegenspreken
224 ofzo. Ik weet niet. (vind ik) grappig.
225 Vera: oke en wat vond je van Django?
226 Imke: met dat idee?
227 Vera: gewoon (...) en met die ...
228 Imke: ... ja ik ken hem nog niet zo goed want ik ken meer alle mensen die er vroeger
229 in zaten (...). Eman die ken die is ook al van vroeger toen die zat die zat er toen ook al
230 in en Abel ook en naja, Django die ken ik eigenlijk niet ik weet niet. Ik vond hem wel
231 ja hij was hij was in deze aflevering de enige die niet de hele tijd op zijn mobiel zat.
232 Vera: dat klopt. En wat vond je daar dan van?
233 Imke: op zich wel goed denk ik ja.
234 Vera: ja? Heb je zelf ook een mobiel?
235 Imke: ja.
236 Vera: wat voor een?
237 Imke: ehm nou ik heb nu de nog iPhone 4 maar die is helemaal kapot. En ehm ik moet
238 (alleen) nog, ik heb de oude iPhone 5c van mijn moeder, die (hebben) die is helemaal
239 leeggehaald alleen moet ik een simkaartje nog even laten bijknippen.
240 Vera: ah ja.
241 Imke: dus ja.
242 Vera: helemaal goed. En ehm wat zou jij er van vinden als eehm wat Django heeft
243 gedaan als dat bij jou ook zou gebeuren?
244 Imke: wat bedoel je precies? Dat ik ook niet zo mijn mobiel hoeft te zitten.
245 Vera: ja dat hij wat hij zegt.
246 Imke: ehm. Op zich zou ik dat niet heel erg vinden, alleen als je dan dus dat heb ik dat
247 mijn mobiel als ik dan uitgevallen is en al die whatsappjes en al die dingen komen dan

248 op (...) en als ik hem dan aan doe dan wil hij niet verder dus ik kan mijn telefoon
249 omdat hij zo kapot is haha kan ik hem niet uitzetten.

250 Vera: oke.

251 Imke: want dan gaat ie niet meer aan.

252 Vera: .dat is wel ...

253 Imke: ja ik weet niet ik vind het beetje moeilijk anders als het wel zou kunnen dan ja,
254 ik ik ik kan op zich wel zonder mijn telefoon.

255 Vera: oke hoeveel (gebruik) jij hem? Ongeveer?

256 Imke: ehm nou wel elke dag denk ik gewoon meestal in de avond als ik in m'n bed lig
257 dan ga ik even kijken wat er nog gebeurd is ofzo. Of en dan spreek ik ga ik nog even
258 appen met een vriendin (dan) kan je nog afspreken ofzo.

259 Vera: oke en als je dat dan niet meer had? Zou je dat dan erg vinden of niet erg of?

260 Imke: dat zou ik op zich niet heel erg vinden maar ja. Ik vind nu eigenlijk wel handig.

261 Vera: ja.

262 Imke: ik (mag hem ook) ik mag ook veel meer omdat ik nu bereikbaar ben en anders
263 zou ik niet alleen meer (hier)heen mogen komen zonder mobiel. Dat zou mijn moeder
264 dan (erg vinden).

265 Vera: nah is wel eh...

266 Imke: (...)

267 Vera: ehm, wat zeggen de aflevering zeg maar kun je dat nog herhalen wat zij hebben
268 gezegd gedurende deze aflevering?

269 Imke: wat bedoel je precies? (wat ze) ...

270 Vera: ... nou ieder karakter zegt wel iets in de aflevering over iets, dus over
271 gebeurtenis. En weet jij nog je hebt net al beetje gezegd wat Django bijvoorbeeld zei,
272 maar weet je ook nog wat de andere karakters zeggen? Waar zij voor staan wat zij ...

273 Imke: ooh! Ehm Abel is heel erg bezig met dieren, die wil heel graag voor opkomen
274 voor de dieren. Ehm, Shirley en Tin Tinco toch?

275 Vera: Tinco ja.

276 Imke: die zijn bezig met de scheiding van hun ouders of ja scheiding, dat is nog niet
277 echt duidelijk maar dat gebeurd verder wel haha dat heb ik al gezien.

278 Vera: ah.

279 Imke: maar daar zijn die mee bezig haha. En Wieteke en hoe heet zij nou

280 Vera: ehm met die hoofdband ...

281 Imke: ... ja ...

282 Vera: Juliette

283 Imke: ja Juliette, die ehm zijn bezig met de vader van Juliette. En de leerkrachten zijn
284 bezig met ehm met dat met dat internetdinges. En ehm ehm Renée is bezig met ehm
285 Renée is bezig met ehm (haar) ballet en Lef met zijn vader met dat ding en ehm
286 Django wil dus met dat internet en wie is er nog meer (zeg maar)?

287 Vera: eeeehm

288 Imke: oh ja Bodil is bezig met ehm eh met dat dat ze probeert mensen te kunnen zien
289 wat ze denken. En (...) dat is het denk ik? ...

290 Vera: (...) en je zei net over die leraren met dat met dat eh je zei net met dat leraren
291 met dat eh internet. Wat denk je dat zij ervan vonden wat er gebeurde? ...

292 Imke: ... nou zij vonden dat niet leuk want anders dan ik denk dat als je nu zonder
293 internet wat die Aldert ook zei, als je nu zonder internet dat kan eigenlijk niet meer,
294 dat wordt een beetje dat wordt eigenlijk gewoon onveilig soort van.

295 Vera: denk jij dat ook zeg maar?

296 Imke: ja dat denk ik wel, want ze (begonnen) over die ziekenhuizen en over politie
297 enzo.

298 Vera: ja. Ja heel goed. Ehm, even kijken. En als je zou moeten zeggen of je het eens
299 of oneens bent met Django?
300 Imke: ehm. Ja. Ik weet niet zo goed want ik die waarin die situatie waar hij dan een
301 soort van in zit dan (mag dat), dan ben ik het er wel mee eens maar als ik in mijn op
302 mijn school zou ik dat niet doen, want (...) dat hoeft niet want wij zitten niet de hele
303 dag op onze mobiel.
304 Vera: nee?
305 Imke: nee ...
306 Vera: ... wat doen jullie in de pauzes ...
307 Imke: ... in de pauzes mag je niet eens op je mobiel, ik zit nog op de basisschool dus
308 dat je levert zeg maar je levert je levert hem in de ochtend en daarna als je naar huis
309 gaat dan pak je hem weer.
310 Vera: oke, wat vind je daarvan?
311 Imke: nou ja, ik snap het wel want anders zit je de hele dag op je mobiel en dan dat
312 werkt ook niet.
313 Vera: oke (...), lijkt het Spangalis College een beetje op jouw school?
314 Imke: nou, het Spangalis is een middelbare school en ja ik weet niet zo goed.
315 Vera: denk je dat het misschien meer op de middelbare school lijkt waar je naartoe
316 gaat?
317 Imke: hmmm ja wel, sommige dingen wel denk ik ja. Ik wou vroeger wou ik ook
318 altijd vroeger wist ik ook welke ik wil later naar Spangalis toe.
319 Vera: ja?
320 Imke: haha ja wou ik altijd heel graag.
321 Vera: waarom?
322 Imke: weet ik niet, ik vond altijd zo leuk maar dat toen toen wist ik ook nog niet (...)
323 met dat niveau en dingen (zeg maar).
324 Vera: waarom denk je dat Spangalis College op jouw school zou lijken en welke ...
325 Imke: ... eehm, ja ehm niet per se hoe de school eruit ziet maar wel hoe ze der een
326 beetje in naja mijn school is dan wel nog ietsje moderner laat maar zeggen, maar hoe
327 ze doen wel een beetje denk ik ja.
328 Vera: oke is (je school) natuurlijk anders.
329 Imke: ja.
330 Vera: en wat vind je ervan dat ze smartphones gebruiken tijdens de les?
331 Imke: nou ik vind dat ja, ik vind een beetje dat je dat je eigen verantwoordelijkheid is,
332 want als je niet wil opletten dan let je niet op en dan (verder niks) en dan haal je
333 onvoldoende voor je toets en als je wel op let dan naja dan ga je gewoon naar de les.
334 Vera: ja. Zou jij met je smartphone in de les gaan zitten?
335 Imke: ligt er een beetje aan haha. Als iedereen het doet ja dan is het ook een beetje
336 natuurlijk wel het geluid uitzetten want wat je daar hoort was echt ja was (...).
337 Vera: ja. Al die piepjes.
338 Imke: ja. Dat lijkt me wel heel irritant.
339 Vera: eeh, ken jij misschien nog andere mensen die op de karakters lijken? Dus niet
340 jijzelf ...
341 Imke: of ik andere mensen ken ..?
342 Vera: ja misschien vriendinnen of ...
343 Imke: ... eeh ehm ehm, nah ik vind ik weet niet precies want ze zijn allemaal wel
344 verschillend en ja ik weet niet het is ik vind nja niet dat ik me nu zo kan bedenken.
345 Vera: nee, (...) is ook wel denk ik een lastige vraag.
346 Imke: ja haha.

347 Vera: ehm, even kijken. Wat wat vind je zeg maar denk je dat die karakters ook echt
348 op school zouden kunnen zitten?
349 Imke: nou ik denk niet dat hoe zij daar maar zeggen doen dat dat dan ook dat vooral
350 die conciërge die vind volgens mij ook paar keer paar nou dat was toch hiervoor of
351 erna ik weet niet, toen was er ook iets met ehm dat ze grappen uit moesten halen ofzo
352 en toen (...) van ja oke is het voor is het voor hem nou dan mag het wel. Ik denk niet
353 dat dat zo gaat op een school.
354 Vera: oke.
355 Imke: dus ja ...
356 Vera: .. vind je vind je SpangaS vind je dat echt lijken of nep zeg maar, wat ...?
357 Imke: nou, de school zelf lijkt wel echt en ik vind ook dat je nooit echt foutjes ziet
358 hoe ze het spelen, maar naar hoe ze praten laat maar zeggen, maar ik vind het wel ja,
359 ik ik ik, zou het niet, je moet er niet vanuit gaan dat dat dat het ook echt zo gaat op
360 een middelbare school.
361 Vera: oke, weet je ook waar dat dan in zit dat het ehm?
362 Imke: nou ik vind gewoon hoe ze doen en dat (het) eigenlijk best wel veel kan en
363 naja.
364 Vera: veel vrijheid?
365 Imke: ja, en op zich kan je op een school ook wel veel vrijheid krijgen maar zoiets,
366 weet ik niet, anders ofzo.
367 Vera: oke. Zou kunnen. En als je deze aflevering is drie woorden moet samenvatten?
368 Imke: wat zeg je?
369 Vera: als je deze aflevering in drie woorden moet samenvatten. Weet je dan welke
370 drie je zou kiezen?
371 Imke: ehm, (lange pauze) dieren, internet en ehm (lange pauze) ik weet niet echt.
372 (lange pauze). Ja ik weet niet, ehm. (lange pauze) ja dat klinkt een beetje gek maar
373 dingen uitzoeken ofzo dat ze allemaal wat, oh nee wacht! Ik weet het wel. Dieren,
374 internet en ehm dat ehm dat ehm speurdinges.
375 Vera: speurtocht of (...) ...
376 Imke: ja dat dat ja.
377 Vera: ja precies. Met Miss Madge. En zijn er nog eh andere series als Spangas die je
378 kijkt?
379 Imke: ehm ik kijk GTST samen met mijn mama moeder, maar dat is ehm (met) mijn
380 moeder elke dag.
381 Vera: GTST elke dag
382 Imke: ja.
383 Vera: is een van de twee leuker?
384 Imke: ik vind nah ik vind ook ik denk dat ik SpangaS zou wel kijken alleen ehm wel
385 op een ander tijdstip want dit meestal als het begint dan zijn we of aan het eten of we
386 zijn bezig ofzo. Dus dat is ook weer eigenlijk een reden dat je het niet zo heel snel
387 kijkt.
388 Vera: nee, dat snap ik. Als je zou moeten kiezen welke vind je dan leuker, GTST of
389 Spangas?
390 Imke: GTST.
391 Vera: ja? En waarom is dat?
392 Imke: eh. Ik weet niet daar daar gebeurt veel meer denk ik. Ja ik weet niet. Misschien
393 ook wel omdat dat omdat ik dat dan echt volg laat maar zeggen. Maar ja.
394 Vera: dat zou kunnen. Zijn er ook series die op Spangas lijken?
395 Imke: nou Brugklas maar dat is dan dat vind ik echt heel nep.
396 Vera: ja?

397 Imke: dat vind ik echt dat is heel slecht geacteerd dus eh.
398 Vera: ik ken dat helemaal niet.
399 Imke: nee ik kende het eerst ook niet maar ik heb ooit een keer een paar afleveringen
400 gezien en (...) toen dacht ik al, oke dit evenveel veel te sowieso je zit niet in de
401 brugklas als je zo oud bent en tweede is dat niet echt heel goed geacteerd, dus als ik
402 moest kiezen tussen Brugklas of Spangas zou ik wel veel liever Spangas kijken dan
403 Brugklas ...
404 Vera: ... Ja? Oke. Ah grappig. Maar wel beetje zelfde soort programma maar.
405 Imke: ja.
406 Vera: oh. Dus Spangas leuker?
407 Imke: ja.
408 Vera: ligt dat dan je zei net al beetje nep. Ehm.
409 Imke: ja, ook gewoon de dingen die je kan bij Brugklas kan je voorspellen wat er gaat
410 gebeuren.
411 Vera: ja? En bij Spangas is dat niet zo?
412 Imke: nou ik weet natuurlijk altijd wel een beetje maar (...)
413 Vera: oke. (...) ik kijk heel even op mijn briefje kijken of ik alles gevraagd heb wat ik
414 wilde vragen. Oh ja, herken jij Spangas dingen uit Spangas in je eigen leven?
415 Imke: ehm. Hmm. Wat bedoel je precies daarmee?
416 Vera: eh nou dat je bijvoorbeeld dingetjes ziet in de serie en dat je dan ehm zelf in je
417 eigen leven ook dingen uit terugziet. Mag deze aflevering zijn mag ook uit andere
418 afleveringen.
419 Imke: ehm ik weet eigenlijk niet zo (goed).
420 Vera: nee? Bijvoorbeeld zeg maar met die gebeurtenissen met Abel met de dieren en
421 echtscheiding en dan met eh smartphones wat Django niet eh wil.
422 Imke: hmm nee volgens mij niet echt.
423 Vera: nee?
424 Imke: nee
425 Vera: ... jouw vriendinnetjes zitten ook allemaal niet zo veel op smartphones?
426 Imke: nou, niet nja gewoon wel in de avond ofzo. Maar ja ik weet niet.
427 Vera: en jullie spelen gewoon ...
428 Imke: ... ja wij gewoon niet dat we als we afspreken dat we dan alleen maar op onze
429 mobiel zitten.
430 Vera: nou goed. Ehm, even kijken of ik dan nog iets moest vragen. Weet niet zeker of
431 ik dit al gevraagd heb maar wat je denk je dat Lef Shirley en Renée van het spel
432 vinden?
433 Imke: dat had je al gevraagd toch?
434 Vera: oh had ik dat wel al gevraagd ...
435 Imke: oh ja dat dan ...
436 Vera: ... eeh oh ja jij zei dat ze het wel leuk vonden toch?
437 Imke: ja even leuk als (...)
438 Vera: oh ja even leuk als de mobieltjes maar denk je dat dat nog veranderd in de
439 serie? Denk je dat ze het bijvoorbeeld eerst minder leuker of leuker ...
440 Imke: ... dat weet ik niet.
441 Vera: nee?
442 Imke: ik zou het niet weten.
443 Vera: oke.
444 Imke: kan best veranderen maar (...) niet echt (...).
445 Vera: oke. Ehm. Eh wat vond je van eh eh toen Lef het spel oploste?

446 Imke: dat vond ik eigenlijk wel een beetje dat dat had ik eigenlijk ook al lang
447 verwacht dat Lef dat dan zou (doen).
448 Vera: ja?
449 Imke: ja.
450 Vera: waarom?
451 Imke: nou ook met die toen die moeder zei van ja maar dat zijn ballettekens enzo. En
452 dat (...) met die vader toen ehm dacht ik aan oke volgens mij gaat Lef het eh laat
453 maar zeggen uitzoeken.
454 Vera: oke.
455 Imke: maar ik had ik had niet verwacht dat Lef wist dat Django het was.
456 Vera: oke. Want moeilijk of?
457 Imke: nou ik weet niet ik had dat niet verwacht dat hij een twee drie wist dat Django
458 dat had gedaan.
459 Vera: ja oke. Interessant. Mmm. Die heb ik al gevraagd. (lange pauze) nou de rest heb
460 ik allemaal wel gevraagd. Is er zelf nog iets wat je kwijt wilt over Spangas of iets dat
461 je nog te binnen schiet of?
462 Imke: nah niet...
463 Vera: ga ik hem even afzetten. (lange pauze). En hoe vond je het gaan?
464 Imke: goed denk ik , toch? Ja.
465 Vera: ja?
466 Imke: ja denk ik wel.
467 Vera: ja heel goed, vond je moeilijk?
468 Imke: nee. Op zich niet.
469 Vera: nee.
470 Imke: wel een paar vragen dat ik wel moest denken. (...) wist ik niet zo goed maar
471 denk dat wel goed denk ik?
472 Vera: ja ging heel goed! En nog leuk om mee te werken aan een onderzoek?
473 Imke: ja anders had ik alleen thuis gezeten dus dat was niet zo ...
474 Vera: ... ja is ook wel weer zo, en kun je me een keer zien.
475 Imke: ja.
476 Vera: zo.